

EESTI MAAÜLIKOOL

Majandus- ja sotsiaalinstituut

Kaur Siilbek

AS VÄÄTSA AGRO FINANTSANALÜÜS AASTATEL 2013-2016

AS VÄÄTSA AGRO FINANCIAL ANALYSIS IN 2013-2016

Bakalaureusetöö

Maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekava

Juhendaja: lektor Katrin Lemsalu, MSc

Tartu 2018

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Autor: Kaur Siilbek		Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: AS Väätsa Agro finantsanalüüs aastatel 2013-2016			
Lehekülgi: 61	Jooniseid: 11	Tabeleid: 4	Lisasid: 8
Osakond: Majandus- ja sotsiaalinstituut			
Uurimisvaldkond, valdkonna kood: S192			
Juhendaja(d): Katrin Lemsalu			
Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu 2018			
<p>Bakalaureusetöö teemaks on AS Väätsa Agro finantsanalüüs aastatel 2013-2016. Töö eesmärk on välja selgitada milliseks on kujunenud AS Väätsa Agro finantsseisund tulenevalt piima hinna muutusest ning tuua välja finantsanalüüsi tulemusel selgunud kitsaskohad. Töö on jaotatud kaheks osaks. Esimeses osa kirjeldatakse muutunud ettevõtluskeskkonda, finantsanalüüsi vajalikkust, erinevaid meetodeid finantsanalüüsi teostamiseks ning analüüsi läbiviimiseks vajalikke aruandeid. Teises osas viiakse läbi ettevõtte praktiline finantsanalüüs, mille käigus teostati horisontaal-, vertikaal ja suhtarvude analüüs. Suhtarvude analüüs moodustab mahukama osa ettevõtte finantsanalüüsist. Suhtarvude analüüsi käigus analüüsiti ettevõtte maksevõime-, kapitali struktuuri-, varade kasutamise ja rentaablussuhtarve. Arvutatud suhtarve võrreldakse Statistikaameti 2013-2016 aastate keskmise taime ja loomakasvatus valdkonna ettevõtte suhtarvuga. Bakalaureusetöö on kirjutatud Eesti keeles. Töös kasutati ettevõtte analüüsimiseks 2013-2016 aasta majandusaasta aruandeid ja Eestikeelset erialakirjandust, samuti Statistikaameti kogutud andmeid.</p>			
Märksõnad: majandusarvestus, raamatupidamine, ettevõtte rahandus			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Bachelor's Thesis	
Author: Kaur Siilbek		Specialty: Rural Entrepreneurship and Financial Management	
Title: AS Väätsa Agro Financial Analysis in 2013-2016			
Pages: 61	Figures: 11	Tables: 4	Appendixes: 8
Department: Institute of Economics and Social Sciences			
Field of research: S192			
Supervisors: Katrin Lemsalu			
Place and date: Tartu 2018			
<p>The topic of the bachelor thesis is the financial analysis of AS Väätsa Agro for 2013-2016. The aim of the work is to find out what the financial situation of AS Väätsa Agro has developed as a result of the change in milk prices and to identify the bottlenecks identified as a result of the financial analysis. The work is divided into two parts. The first part describes the changed business environment, the necessity of a financial analysis, various methods for carrying out financial analysis and reports necessary for carrying out the analysis. In the second part, a practical financial analysis of the company is carried out, in which the analysis of horizontal, vertical, and ratios was performed. Ratio analysis forms the bulk of the company's financial analysis. The analysis of the dangers analyzed the company's solvency, capital structure, asset utilization and profitability. The calculated ratios are compared with the ratio of the average plant and livestock farming of the year 2013-2016 to Statistics Estonia. Bachelor's thesis is written in Estonian. The work used to analyze the company's annual reports for 2013-2016 and the Estonian specialized literature, as well as the data collected by Statistics Estonia.</p>			
Keywords: economic accounting, accounting, corporate finance			

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1 FINANTSANALÜÜSI VAJALIKKUS JA MEETODID	7
1.1 Finantsanalüüsi vajalikkus	7
1.2 Finantsanalüüsi meetodid	11
1.3 Finantssuhtarvude analüüs	14
1.3.1 Maksevõime suhtarvud	14
1.3.2 Kapitali struktuuri suhtarvud	18
1.3.3 Varade kasutamise suhtarvud	21
1.3.4 Rentaablussuhtarvud	23
1.3.5 Suhtarvuanalüüsi puudused	25
2. AS VÄÄTSA AGRO FINANTSANALÜÜS	28
2.1. AS Väätsa Agro tutvustus	28
2.2. AS Väätsa Agro horisontaal- ja vertikaalanalüüs	32
2.3. AS Väätsa Agro finantssuhtarvude analüüs	37
2.3.1. Maksevõime suhtarvud	37
2.3.2 Kapitali struktuuri suhtarvud	39
2.3.3 Varade kasutamise suhtarvud	41
2.3.4. Rentaablussuhtarvud	43
KOKKUVÕTE	46
KASUTATUD KIRJANDUS	50
LISAD	52
Lisa 1. AS Väätsa Agro bilanss perioodil 2013 – 2016	53
Lisa 2. AS Väätsa Agro kasumiaruanne perioodil 2013-2016	54
Lisa 3. AS Väätsa Agro bilansi horisontaalanalüüs perioodil 2013-2016	55
Lisa 4. AS Väätsa Agro bilansi vertikaalanalüüs perioodil 2013-2016	56
Lisa 5. AS Väätsa Agro kasumiaruande horisontaalanalüüs perioodil 2013-2016	57
Lisa 6. AS Väätsa Agro kasumiaruande vertikaalanalüüs perioodil 2013-2016	58
Lisa 7. AS Väätsa Agro finantssuhtarvud perioodil 2013-2016	59
Lisa 8. Eesti taime ja loomakasvatuse valdkonna ettevõtete keskmised finantssuhtarvud perioodil 2013-2016	60
Lihtlitsents.	61

SISSEJUHATUS

Ettevõtte finantstulemused on mõjutatud ettevõtte juhtimisega seotud lühi- ja pikaajalistest otsustest ning strateegilisest planeerimisest. (Teker 2016: 604) Alates taasiseseisvumisest on Eesti majanduskeskkond muutumas üha globaalsemaks. Eriti puudutab see Eesti liitumist Euroopa Liiduga 2004 a. Sellest ajast peale kauplevad Eesti ettevõtted lisaks kohalikule turule suurel Euroopa Liidu turul mis omakorda on mõjutatud maailmaturust.

Valitud bakalaureusetöö teemaks on põllumajandusettevõtte AS Väätsa Agro finantsanalüüs 2013-2016 aastatel. Piima madalate kokkuostuhindade tingimustes, 2015-2016 aastatel, aga ka varasemalt on Eesti piimakarjakasvatajad sattunud majanduslikesse raskustesse ning sellest tulenevalt on mitmed tootjad pidanud tegevuse lõpetama.

Piima hinna kujunemisele on avaldanud mõju ka Euroopa Liidu ja Vene Föderatsiooni vahelised suhted. Seoses 2014 a. Ukraina kriisiga kehtestab Vene Föderatsioon impordipiirangud Euroopa Liidust pärinevatele toiduainetele. Kehtestatud piirangud puudutasid ka piima ja piimasaaduseid. (Maaeluministeerium) Üldisemalt toimuvad suuremad ettevõtete pankrotilained majanduskriisi aastatel. Majanduse üldisem käekäik mõjutab ettevõtlust üha otsesemalt. Eesti piimakarjakasvatust iseloomustab pikk ajalugu ning piimatootmine on olnud tähtsal kohal riigi põllumajanduses. Töö autor on pikki aastaid lähedalt seotud olnud sea- ja piimakarjakasvatamisega. Võrreldes omavahel sea- ja piimakarjakasvatust, siis seakarjakasvatuse taastamine toodangu saamiseni on ajaliselt oluliselt lühem kui piimakarjakasvatuse puhul. Piimakarja produktiivsesse ikka jõudmiseks kulub mitu aastat, sealt edasi tipptoodanguni kaks kuni kolm aastat.

Piimakarjakasvatus on piima hinna suure kõikumise suhtes väga tundlik, ettevõtete investeeringud tootmisse on üldjuhul pikaajalised ja kulubaasi kiiresti muuta pole võimalik. Pidev investeerimine tootmisse on tänapäeval konkurentsipüsivuse eelduseks. Samuti on ettevõtte finantsolukorra analüüsimine konkurentsipüsivuse eelduseks, toetades ka ettevõtte juhtimist ja arendamist kitsamates suundades. Ettevõtluse peamine eesmärk on olnud kasumi teenimine. Kasum on ettevõtlust motiveeriv tegur, lisaks kasumi teenimise räägitakse ka ettevõtte omanikele jõukuse teenimisest. Selleks, et ettevõtte jõuaks kasumisse ja oleks pikemaajaliselt kasumlik tuleks ettevõtte majandustegevuse andmeid analüüsida. Muutliku turu tingimustes oleneb tänapäeval ettevõtete edukus väga

palju nende juhtimisest. Tähelepanu vajavate kitsaskohtade kaardistamine läbi aruandluse analüüsi aitab paremini valmistuda turu madalseisudeks.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada milliseks on kujunenud AS Väätsa Agro finantsseisund tulenevalt piima hinna muutusest ning tuua välja finantsanalüüsi tulemusel selgunud kitsaskohad.

Eesmärgi täitmiseks on püstitatud uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade finantsanalüüsi uurimismeetoditest.
2. Teostada AS Väätsa Agro finantsanalüüs majandusaasta aruannete põhjal 2013-2016 aastatel.
3. Hinnata AS Väätsa Agro finantsanalüüsi tulemusi ja teha ettepanekuid finantspositsiooni parandamiseks.

Bakalaureusetöö koosneb kahest osast. Töö teoreetilises osas selgitatakse finantsanalüüsi vajalikkust ettevõttele. Tutvustatakse erinevate autorite finantsanalüüsi läbiviimise meetodeid. Antakse ülevaade finantsanalüüsi meetoditest: horisontaal- ja vertikaalanalüüsist ning peamistest finantssuhtarvudest, mida analüüsi käigus rakendatakse. Olulisemad finantsanalüüsi suhtarvud klassifitseeritakse maksevõime suhtarvud, kapitali struktuuri suhtarvud, varade kasutamise suhtarvud ja rentaablussuhtarvud.

Bakalaureusetöö empiirilises osa tutvustatakse ettevõtet ja põllumajandusvaldkonna arenguid ning viiakse läbi ettevõtte finantsanalüüs. Finantsanalüüsi läbiviimiseks teostatakse bilansi horisontaal-, vertikaalanalüüs ja suhtarvude analüüs. Arvutatud suhtarve võrreldakse Statistikaameti kogutud Eesti keskmise taime ja loomakasvatuse ettevõtte suhtarvudega. Analüüsi põhjal tehakse autoripoolsed ettepanekud piimakarjakasvatuse ettevõtte finantspositsiooni parandamiseks, analüüsi käigus selgitatakse välja kitsaskohad ettevõtte finantsseisundis.

Bakalaureusetöö uurimismeetodiks on kvantitatiivne meetod. Analüüsi peamiseks aluseks on ettevõtte bilanss ja kasumiaruanne, samuti Statistikaameti kogutud piima kokkuostuhindade ja ettevõtete tegevusala suhtarvude andmed. Töö koostamiseks on kasutatud erialaseid raamatuid ja artikleid.

1 FINANTSANALÜÜSI VAJALIKKUS JA MEETODID

1.1 Finantsanalüüsi vajalikkus

Barkley (2016) toob välja tänapäeva põllumajanduse paremaks mõistmiseks trendid Ameerika Ühendriikide põllumajanduse näitel. Peamised trendid on põllumajandusettevõtete arvu vähenemine ja nende suurenemine, põllumajanduses hõivatute osakaalu vähenemine tänu mehhaniseerimisele, masinate ja seadmete ulatuslikum kasutuselevõtt tootmises ning põllumajanduse ekspordi osakaalu suurenemine riikide väliskaubanduses. (Barkley 2016: 15-17) Piimakarjakasvataja seisukohalt tuleb arvestada, et piima hinna kujunemisel on mitmeid olulisi tahke. Eesti on Euroopa Liidu ühisturu liige alates 2004 a., kuid Euroopa Liidu sisene turg on omaltpoolt mõjutatud maailmaturust. 2017 a. seisuga on maakera rahvaarv kasvanud 7,4 mld. inimeseni ning kasv on jätkumas. Suuremate rahvaarvudega riigid on 2017 a. seisuga Hiina, India, Ameerika Ühendriigid, Indoneesia jne. (CIA 2017) Sellega seoses seavad demograafilised arengud maailmas riikide põllumajandussektoritele järjest suuremaid nõudmisi.

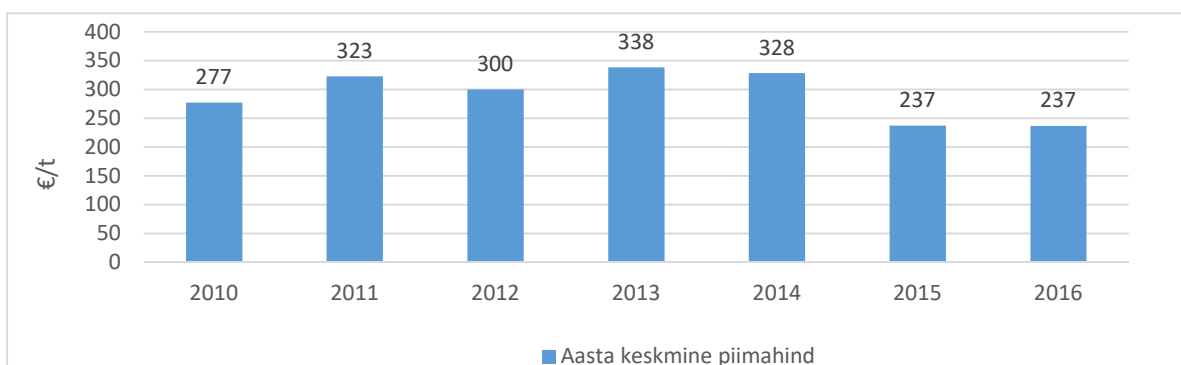
Muutuvas keskkonnas omab ettevõtte juhtimine üha olulisemat rolli. Ettevõtte juhtimine on oma olemuselt keeruline tegevus ja seotud väga mitmete valdkondade ja otsustusprotsessidega. Ettevõtluses on vaja pidevalt tegevusi analüüsida ja langetada otsuseid. (Rünkla 2003:3) Ettevõtte finantsjuhtimise eesmärk on ettevõtte omanike rikkuse suurendamine. Finantsjuhtimine hõlmab veel finantsanalüüsi, finantsplaneerimist, finantskontrolli. (Tearu 2005:15) Käesolevas bakalaureusetöös keskendutakse finantsanalüüsile, mille käigus selgitatakse välja ettevõtte finantsseisund. Analüüsimiseks kasutatakse ettevõtte majandusaasta aruandeid, peamine info saadakse bilansist ja kasumiaruandest. Finantsanalüüs on üks vahend mis toetab ettevõtte juhimist ajakohaste finantsotsuste vastuvõtmiseks. Sellest tulenevalt on põllumajandusettevõtte juhtimiseks vajalik koguda informatsiooni, et vastu võtta otsuseid.

Käesolevas töös uuritakse kuidas on kujunenud ettevõtte finantsseisund tulenevalt piima hindadest 2013-2016 aastatel.

Ettevõtte tasandilt on tooraine tuleviku hindade prognoosimine võimatu. Võimalik on mineviku andmete põhjal analüüsida omahinna ja turuhinna kujunemisi.

Piimakarjakasvatavad on reeglina kitsalt spetsialiseerunud ettevõtted, seetõttu moodustab suure osa ettevõtete müügitulust piima müügist saadav tulu. (Barkley 2010: 16)

Joonisel 1 on välja toodud piima kokkuostu hinnad seitsme aastasel perioodil. Piima hinna andmed saadakse Statistikaameti poolt kogutud andmetest. Pikemal perioodil on võimalik jälgida piima hindade kujunemist varasemalt. Ettevõtte majandusaasta aruannete põhjal on võimalik analüüsida, milline on olnud seos majanduskeskkonnas toimunud muutustel ja piima hinna kujunemisel. Samuti on võimalik välja selgitada, millised on olnud turutõrked ning millises vahemikus on need piima hinda kujundanud. Pikki aastaid oli Vene Föderatsioon Eesti põllumajandus toodangule üheks oluliseks sihtturuks. Euroopa Liidu ja Vene Föderatsiooni vaheliste suhete halvenemise tõttu on alates 2014 a. lõpust oluliselt piiratud kaubavahetust. Kaubavahetuse piirangud kehtestati ka Euroopa Liidu põllumajandussaadustele, mille alla kuuluvad piim ja piimatooted. Jooniselt selgub, et pärast 2014 a. piiranguid on piima hind oluliselt langenud.

Joonis 1. Piima keskmised kokkuostu hinnad aastatel 2010-2016

(Allikas: autori koostatud Statistikaameti kogutud toorpiima kokkuostu andmete põhjal)

Piimakarjakasvataja peamine tulu allikas on piima müügist saadud tulu ning see mõjutab piimakarjakasvatavate majandustulemusi.

Toodangu turul valitsevates keerulistes olukordades on ettevõtte juhtimine sageli raskendatud. Keerulistes tingimustes on ettevõtte juhtimiseks vaja mitmekülgset informatsiooni. Ettevõtte mineviku andmetel teostatud finantsanalüüs toetab ettevõtte juhtimist keerulistes olukordades. Analüüsist võib rääkida paljudes erinevates tähendustes. Räägitakse keemilisest, grammatilisest, psühholoogilisest, majanduslikust, matemaatilisest analüüsist, lause- ja stiilianalüüsist, kirjanduse- ja heliteoste analüüsist. Kreeka keelest pärineva ja rahvusvaheliselt kasutatavaks terminiks muutunud analüüsi esialgne tähendus on osadeks jaotamine või koost lahti võtmine. (Alver, Reinberg 2002: 296)

Finantsanalüüsi peamiseks eesmärgiks on hinnangu andmine ettevõtte finantsseisukorrale. Finantsanalüüsi käigus hinnatakse ettevõtte möödunud, käesolevat ja tuleviku finantsolukorda. Põhiliselt on finantsanalüüsist huvitatud ettevõtte juhtkond, omanikud, pangad, tarnijad, konkurendid, töötajad jne. (Tearu 2005: 15) Aruannetes oleva informatsiooni põhjal on võimalik arvutada ettevõtte kasumlikkust, maksevõimet ja tõhusust. Eri suurusega ettevõtete tegevuse tulemuslikkust saab võrrelda, kasutades suhtarve, näiteks kasumi suhet ettevõttesse investeeritud rahasse või ettevõtte müügitulusse. Arusaamaks, kas suhtarv näitab halba või head tulemust, võib seda võrrelda eelmiste perioodide suhtarvuga, eelarvelise ehk kavandatud suhtarvuga või mõne teise samal alal tegutseva ettevõtte samasuguse suhtarvuga. (Kütt 2009: 70) Finantsanalüüs toetab ettevõtte juhtimist ning aitab kaasa strateegiliste otsuste vastuvõtmisele. (Rünkla 2003:3) Ettevõttes juhtimises kasutatakse lisaks finantsanalüüsile veel kulude analüüsi, tulude analüüsi, riskianalüüsi, konkurentsianalüüsi, turuanalüüsi jne.

Finantsaruannete analüüs kujutab endast ettevõtte käesoleva momendi finantsolukorra hindamist eelmiste perioodi andmete põhjal. Analüüsi eesmärgiks on välja selgitada nõrgad kohad ettevõtte finantsseisundis, mis tekitavad praegu ja tulevikus probleeme ning leida need eelised, millest võiks tulu saada. Kui finantsjuht soovib maksimeerida ettevõtte väärtust, siis peab ta oskama ära kasutada ettevõtte tugevaid külgi ning korrigeerida selle nõrkusi. (Aruste 2007: 12) Ilisson kirjeldab finantsanalüüsi kui protsessi mille eesmärgiks on kaardistada ettevõtte tugevad ja nõrgad küljed ning luua erinevaid seoseid, et aru saada, mis mida võib mõjutada kui tegevuse suund või finantsstrateegia muutub. (Ilisson 2004: 11) Finantsanalüüsi tulemuste tõlgendamisel on vajalik tunda põhjalikult analüüsitavat ettevõtet ning arvestada lisaks ettevõtte tegevusvaldkonna iseärasustega. Laiem eriala spetsiifiliste teadmiste olemasolu võimaldab saada objektiivsemat ettekujutust ettevõtte finantsseisundist, majandustulemuste kujunemise põhjusi ning valdkonna arengute suundumustest. (Kütt 2009: 70)

Finantsanalüüsi läbiviimise algmaterjalid on ettevõtte majandusaasta aruanded. Ettevõtete majandustegevuse tulemused on avalikud. Kõik Eestis tegutsevad ettevõtted peavad üks kord aastas esitama majandusaasta aruande. Raamatupidamise seaduse järgi on raamatupidamiskohustuslane kohustatud lõppenud majandusaasta kohta koostama majandusaasta aruande, mis koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. (Raamatupidamise seadus, § 14 lg 1) Raamatupidamise aastaaruanne koosneb

põhiaruannetest (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne) ning lisadest. (Raamatupidamise seadus, § 15 lg 2) 2016 a. alguses jõustunud raamatupidamise direktiiv muudab mikro- ja väikeettevõtete aruandlust lihtsamaks. Kõik Eestis tegutsevad ettevõtted klassifitseeritakse Raamatupidamise seaduse järgi varade mahu, müügitulu ja töötajate arvu järgi. Mikro- ja väikeettevõtte esitatav majandusaasta aruanne peab sisaldama kahte põhiaruannet, milleks on bilanss ja kasumiaruanne ning kuni üheksa lisa koos tegevusaruandega. (Raamatupidamise seadus, § 3) Majandusaasta aruanded kajastavad lisaks bilansi, rahavoogude aruande ja kasumiaruandele veel tegevusaruannet, raamatupidamise arvestuspõhimõtteid, müügitulu jaotust, ettevõtte töötajate arvu, infot omanike kohta, audiitori otsust jne.

Põllumajandusettevõtte majandusaasta aruanne sisaldab lisaks infot loomadest ning kasvavast põllukultuurist need on aruannetes kajastatud bioloogiliste varadena. Varade koosseisus kuuluvad mitmed eriliigilised bioloogilised varad. Bioloogiline vara on taimne või loomne elusorganism, näiteks elusloomad ja -linnud, -kalad ja taimsed organismid, näiteks istandused, põllukultuurid, kasvav mets. Põllumajandustoodang on bioloogilise vara koristuse järel saadav toode. Koristus hõlmab protsessi, mille käigus eraldatakse saadus bioloogilisest varast või mille käigus lõpetatakse bioloogilise vara elutsükkel, selle järgselt on võimalik täpsemalt määrata bioloogilise vara väärtust. Bioloogiliste varade olemasolu tingib põllumajandusettevõtete varade arvestuse erisuse. Paljudel juhtudel ei ole võimalik bioloogiliste varade täpset väärtust igal ajahetkel välja tuua, sest bioloogilistel varadel puudub tulenevalt elutsüklilist vahepealne väärtus. Bioloogilised varad muudavad põllumajandusettevõtete varade arvestuse hinnanguliseks vara elutsükli turuhinna puudumise tõttu. Bioloogiliste varade hindamisel seisneb probleem selles, et toodangu väärtust saab hinnata kaudselt, sest toodangul puudub väljakujunenud turuhind. Näidetena võib tuua niidetud haljasmassi või põllul kasvava taliteravilja, nendel juhtudel on toodangu väärtus kaudselt hinnatav.

Varade koosseisu erisuse tõttu on põllumajandustootmise riskid võrreldes teiste ettevõtete riskidega erinevad. Üks peamine risk põllumajanduslikus tootmises on ilmastik. Bioloogiliste varade iseloomu tõttu võib põllumajandustootmises tekkida olukordi, kus riskide realiseerumisel tuleb suur osa varadest alla hinnata. Näiteks võib hävineda pikaajalise põua tõttu suurem osa saagist või sügisesed vihmad ei võimalda saaki põllult korjata. Loomakasvatustes on tootmist mõjutavateks riskikohtadeks erinevad haigused ja

kahjurid mille vastu tuleb võidelda. Suurte epideemiate korral võib loomakasvatuses hävineda terve kari. (Vooro 2011: 5-10) Bioloogiliste varade olemasolu tõttu erineb põllumajandusettevõtte varade koosseis teiste valdkondade ettevõtetest. Majandusaasta aruandes kajastuvad bioloogilised varad on sageli hinnangulise väärtusega, sest väärtuse hindamine on bioloogilise vara elutsüklilist tuleneva turuhinna puudumise tõttu raskendatud. Piimakarjakasvataja peamised bioloogilised varad on noorloomad ja põhikarjaloomad millelt saadakse toodangut.

Ettevõtted koostavad kord aastas majandusaasta aruande ning esitavad selle elektrooniliselt Registrate ja Infosüsteemide Keskusele. Majandusaasta aruannetes kajastatud informatsioonist on huvitatud ettevõtte omanikud, laenuandjad, hankijad, tarnijad, ettevõtte töötajad jne. Kõigi Eestis tegutsevate ettevõtete majandusaasta aruanded on avalikult kättesaadavad kõigile huvitatud osapooltele. Põllumajandusettevõtete sealhulgas piimakarjakasvatajate majandustulemused erinevad erinevad teiste valdkondade ettevõtete majandustulemustest varade koosseisu erinevuse tõttu. Bioloogiliste varade olemasolu tõttu on põllumajandusettevõtte varade hindamine erinev teiste valdkondade ettevõtetest. Ettevõtte finantsanalüüs teostatakse mineviku andmete põhjal, millest selgub ettevõtte finantsseisund. Kitsalt spetsialiseerunud ettevõtete müügitulu sõltub toodangu müügi hindadest.

1.2 Finantsanalüüsi meetodid

Ettevõtete analüüsimiseks on võimalik kasutada erinevaid meetodeid. Analüüsimisel tuleb lähtuda sellest, et saadud tulemusi peab saama võrrelda teiste ettevõtetega. Põllumajandusettevõtete omavaheline võrdlemine ei anna sageli õiglast ülevaadet, sest regionaalselt paiknevad ettevõtted erinevates kohtades ning Eesti mullastik on paikkonniti erinev. Mullastiku erinevus avaldab otsest mõju põllumajanduskultuuride saagikusele ja ettevõtete majandustulemustele. Seetõttu tuleb eelistada tootjate omavahelist võrdlemist tegevusvaldkonna keskmise ettevõtte järgi. Alljärgnevalt on väljatoodud erinevate autorite tõlgendused finantsanalüüsi läbiviimise meetoditest.

Ettevõtte juhtimine tugineb analüüsitud infole. Ettevõtte juhtimise seisukohalt peaks analüüs rohkem kajastama sellist infot, mis on ettevõtte arengu seisukohalt kõige olulisem. (Tearu 2005: 17)

Tearu toob välja kolm peamist finantsanalüüsi läbiviimise meetodit.

1. Aruandluse horisontaalanalüüs – aruandluse mitme perioodi näitajate väärtuse võrdlus, muudatuste väljatoomine absoluutsummas ja protsentides.
2. Aruandluse vertikaalanalüüs – üksikute näitajate osakaalu arvutamine kogumis. Näiteks bilansis arvutatakse välja varade struktuur ning võrreldakse normidega. Kasumiaruande vertikaalanalüüsis võetakse müügikäive 100%-na ja edasi määratakse üksikute näitajate osakaal müügikäibest. Normidena võib kasutada tootmisharu ja konkurentide vastavaid näitajaid.
3. Finantsuhtarvud – loetakse põhiliseks analüüsi meetodiks. Tegemist on suhtarvudega, mis saadakse kahe või enama aruande näitaja jagatise läbi. Suhtarve väljendatakse näiteks kordades, protsentides, päevades või eurodes. (Tearu 2005: 17)

Horisontaalanalüüsi eesmärgiks on välja tuua mitme perioodi näitajate muutused absoluutväärtuses ja protsentides. Aruandluse vertikaalanalüüsi eesmärgiks on üksikute näitajate osakaalude arvutamine kogumis. Vertikaalanalüüs keskendub ühele konkreetsele finantsaruandele ning uuritakse selle aruande erinevaid finantsnäitajate vahelisi seoseid. Seoste paremaks uurimiseks kasutatakse sageli ühismõõtsustatud aruandeid, kus finantsaruannete arvnäitajad esitatakse protsentides baassuurusest, milleks võetakse tavaliselt suurim summa aruandes. Vertikaalanalüüsi olemus on üksikute näitajate arvutamine kogumis. Näiteks bilansis arvutatakse välja varade struktuur, uuritakse nende dünaamikat ning võrreldakse normidega. Kasumiaruandes arvutatakse struktuur müügitulu suhtes. (Tearu 2005: 17) Horisontaalanalüüsi käigus ei jälgita harilikult kõiki muutusi, vaid pööratakse tähelepanu olulisemate kirjade muutusele. (Karu, Zirnask 2001: 228)

Vertikaalanalüüs keskendub ühele konkreetsele finantsaruandele ning uuritakse konkreetse aruande erinevaid finantsnäitajate vahelisi seoseid. Seoste paremaks uurimiseks kasutatakse sageli ühismõõtsustatud aruandeid, kus finantsaruannete arvnäitajad esitatakse protsentides baassuurusest, milleks võetakse tavaliselt suurim summa aruandes. Vertikaalanalüüsi olemus on üksikute näitajate arvutamine kogumis. Näiteks bilansis arvutatakse välja varade struktuur, uuritakse nende dünaamikat ning võrreldakse normidega kui need on olemas. Kasumiaruandes arvutatakse struktuur müügitulu suhtes. (Tearu 2005: 13-17)

Lisaks on arvutatavate suhtarvude juures vaja vastata järgmistele küsimustele:

1. Kuidas arvutada;
2. Mida see suhtarv mõõdab;

3. Millistes näitajates väljendatakse;
4. Millest räägivad näitaja kõrge ja madalad väärtused;
5. Kuidas vastavat näitajat parandada. (Tearu 2005: 17)

Arvutatud suhtarvude alusel teostatakse trendianalüüs ja võrreldakse neid normidega. Normideks võivad olla antud tootmisharu keskmised näitajad, tootmisharu ettevõtete näitajate põhjal kvartiilid ja mediaan, konkurentide näitajad jne. (Tearu 2005: 17)

Ameerika Ühendriikide Illinoisi Ülikooli põllumajanduse professorid Barry ja Ellinger (2010) toovad välja neli finantsanalüüsi meetodit aruannete analüüsimiseks.

1. Võrdlusaruanne – käesoleva aruande (bilanss, kasumiaruanne) võrdlemine eelmise aastaga või eelmiste aastatega, milles tuuakse välja muutuse % eelmise aasta või baasaasta suhtes.
2. Trendianalüüs – erinevate suhtarvude võrdlemine aastast aastasse, eesmärgiga leida ühe või teise suhtarvu trendi.
3. Ühismõõtsustatud finantsaruanne – tegemist on hälbeanalüüsiga, kus erinevate aastate (bilansi ja kasumiaruande) suurimad näitajaid viiakse ühiselt 100% -le (müügitulu, varade maht) ja ülejäänud näitajatest arvutatakse osakaalud.
4. Näitajate võrdlemine normidega – ettevõttes on kehtestatud teatud absoluutarvudele ja suhtarvudele normid, saadud näitajaid võrreldakse normidega. (Barry, Ellinger 2010: 44-49)

Aruste (2007) järgi on üks finantsanalüüsi meetod hälbeanalüüs, mis omakorda jaguneb kaheks horisontaal- ja vertikaalanalüüsiks. Horisontaalanalüüs jälgib muutusi aastast aastasse ehk võrreldakse kahe järjestikuse majandusaasta aruandeid. Muutused kajastatakse nii rahas kui protsentides ning püütakse selgitada, miks mõni näitaja on muutunud. Kui vaatluse alla võetakse enam kui kahe järjestikuse aasta aruanded on tegemist trendianalüüsiga, kus on võimalik jälgida näitajate trende. Trendianalüüsis valitakse baasaasta mille suhtes võrreldakse järgnevaid aastaid, baasaastaks sobib näitajate poolest võimalikult stabiilne aasta. Analüüsi käigus näidatakse teiste aastate tulemuste muutusi protsentides lähtudes valitud baasaastast. Mida pikem on kajastatav periood seda paremat ülevaadet on võimalik saada ettevõtte finantseisundist. Vertikaalanalüüs seevastu keskendub ühele konkreetsele finantsaruandele ning uuritakse selle aruande erinevaid finantsnäitajate vahelisi seoseid. Et selliseid seoseid paremini uurida, kasutatakse sageli

ühismõõtsustatud aruandeid, kus finantsaruannete arvnäitajad esitatakse protsentides baassuurusel, milleks võetakse tavaliselt suurim summa aruandes. (Aruste 2007: 13)

Rünkla järgi kasutatakse finantsanalüüsi teostamiseks kolme lähenemisviisi, parema mõistmise huvides võib kasutada graafilist esitlust.

1. Muutuste võrdlev hindamine rahalisel ja protsentuaalsel kujul;
2. Üldistatud kujule viidud aruannete analüüs;
3. Suhtarvude analüüs; (Rünkla 2003:60)

Alver ja Reinberg (2002) peavad finantsaruannete analüüsimise põhiliseks meetodiks trendi- ja suhtarvuanalüüs. Trendianalüüsi nimetatakse ka dünaamikaanalüüsiks, see kajastab olulisemate näitajate agu puhaskasumi ja müügitulu muutumist. Avalike ettevõtete korral analüüsitakse ka aktsiate turuhinda ja dividendide muutumist aja jooksul. Trendianalüüsi teostamiseks tuleb analüüsida mitme aasta aruandeid. Trendianalüüsi käigus kasutatakse muutumis- ehk dünaamikanäitarve. Trendide esitamise graafiline viis on tulpdiagramm, lisaks on neid võimalik esitada joongraafikuga. (Alver, Reinberg 2002: 303-304)

Käesolevas bakalaureusetöös lähtutakse Teearu (2005) poolt välja toodud arvestusmeetodist, mis koosneb aruannete horisontaal- ja vertikaalanalüüsist ning suhtarvude analüüsist. Autori arvates sobib Teearu meetod paremini ülevaate saamiseks põllumajandusettevõtte finantsseisundist, see on ajakohane ning hõlmab mitmekülgsemat lähenemist ettevõtte finantsseisundi hindamisel. Kasutatav meetoodika moodustab ühtse terviku ettevõtte finantsseisuni hindamiseks. Lisaks on finantssuhtarve võrreldud veel 2013-2016 aastate Statistikaameti taime ja loomakasvatuse valdkonna keskmise ettevõtte suhtarvuga. Ettevõtte kasumlikkust on võrreldud riskivaba tulumääraga, Saksamaa võlakirjade tulususe järgi.

1.3 Finantssuhtarvude analüüs

1.3.1 Maksevõime suhtarvud

Suhtarvuanalüüs on enama kui sajandipikkuse ajalooga. Ajaloos arvutati üksikuid suhtarve juba 19. sajandil. (Alver, Reinberg 2002: 304) Suhtarv on kahe või enama arvulise näitaja jagatis, mida tavaliselt väljendatakse protsentides, kordades, eurodes jne. Teearu järgi on

suhtarvude analüüs üks põhiline analüüsi meetod. (Tearu 2005:17) Aruste järgi on suhtarvuanalüüs samuti peamine finantsanalüüsi instrument. Võimaldades luua finantsnäitajate seosed ning võrrelda omavahel erinevaid ettevõtteid. Analüüsi käigus võrreldakse ettevõtte suhtarve eelnevate aastate samade näitajatega, lisaks veel planeerituga, majandusharu keskmisega ning konkurentide omadega. Eri tegevusvaldkondades võivad mõnede suhtarvude piirid suuresti erineda, see tuleneb ettevõtte tegevusvaldkonna eripärast. (Aruste 2007: 14)

Suhtarv mõõdab kahe erineva näitaja suhet. Finantssuhtarvud võimaldavad teha ettevõtte finantsnäitajate võrdlusi eelneval aastatega ning võrrelda neid konkurentide omadega. Suhtarvudega on mõtet analüüsida kolme kuni viite viimast aastat, siis on näha kas ettevõtte finantsseis on halvenenud või paranenud. Kõomägi jagab ettevõttega seotud huvigrupid neljaks: omanikud, pangad, tarnijad ja investorid. Erinevate huvigruppide infovajadus on erinev. Ettevõtte omanike ja investorid peavad rohkem olulisemaks rentaabluste ja omakapitali kasutamisega seotud näitajaid, sest need näitajad annavad ülevaadet kasumlikkusest ja varade kasutamise efektiivsusest. Pangad ja tarnijad peavad oluliseks likviidsuse ja maksevõimega seotud näitajaid, sest need näitajad annavad ülevaate suutlikkusest laene ja võlgnevusi teenindada. (Kõomägi 2006: 112-113)

Finantsanalüüsi tulemusel arvutatakse välja finantssuhtarvud. Finantssuhtarvud aitavad identifitseerida ettevõtte tugevaid ja nõrku külgi. Finantssuhtarvud on kasulikud analüüsivahendid kui neid võrrelda standardite või normidega. Üldkasutatavad on kaks normi. Esimene koosneb ühe ettevõtte samalaadsetest suhtarvudest kahe perioodi kohta. Sellistel võrdlustel põhinevat analüüsi nimetatakse tavaliselt trendianalüüsiks. Teise normi moodustavad konkureerivate ettevõtete suhtarvud, mis oma iseloomult on võrreldavad vaadeldava ettevõttega, tavaliselt kasutatakse majandusharude avalikustatud keskmisi näitajaid. Matemaatiliselt ei ole finantssuhtarvud midagi muud, kui suhtarvud, mille nimetaja ja lugeja sisaldavad finantsinformatsiooni. Finantsanalüüsis on suhtarvude kasutamise eesmärk lihtsalt analüüsitava info standardiseerimine, nii et oleks võimalik võrrelda eri ettevõtete suhtarve või sama ettevõtte eri ajahetkede jaoks koostatud suhtarve. Peamine eesmärk on püüda finantsandmeid standardiseerida, et oleks võimalik teha võrdlusi tööstusharu normidega või märgata trendide kujunemist. (Peterson 2000: 117 - 118) Erinevaid suhtarve võib tuletada sadu, nende vajadus sõltub ettevõtte eesmärkidest. Väljakujunenud klassifikatsiooni kohaselt eristatakse nelja suhtarvude põhiliiki, milleks on

likviidsus-, kapitali struktuuri-, toimimis- ja rentablussuhtarvud. (Alver, Reinberg 2002: 304)

Analüüsitava ettevõtte tegevusala on kitsalt suunatud piimakarja kasvatamisele ja ettevõtte peamine müügitulu saadakse piima müügist. 2016 a. majandusaasta aruande järgi moodustas 88% ettevõtte käibest piima müügitulu. Töös arvutatud suhtarvud kirjeldavad kitsalt piimakarjakasvatust. Arvutatud suhtarve kõrvutatakse Statistikaameti koostatud taime ja loomakasvatuse ettevõtete suhtarvudega.

Käesolevas bakalaureusetöös arvutatakse maksevõime-, kapitali struktuuri-, varade kasutamise- ja rentablussuhtarve.

Laenuandjad on huvitatud laenuandmisest nendele ettevõtetele kelle on hea maksevõime. Ettevõtte maksevõimet saab hinnata maksevõime analüüsiga. Maksevõime analüüs selgitab kas ettevõttel on piisavalt vahendeid ja likviidset vara, et oma kohustusi õigeaegselt täita. Kõige enam on ettevõtte maksevõime analüüsist huvitatud laenuandjad. Maksevõime analüüs jaguneb veel lühiajalise maksevõime hindamiseks ja pikaajalise maksevõime hindamiseks. Maksevõime analüüs viiakse läbi bilansi andmete põhjal, see kirjeldab ettevõtte maksevõimet antud kuupäeva seisuga. (Tearu 2005:19)

Maksevõime ehk likviidsus näitab ettevõtte suutlikkust täita oma lühiajalisi kohustusi õigeaegselt. Kui ettevõtte küsib pangast arvelduskrediiti, siis pakub pangale huvi, milline on ettevõtte maksevõime. Samuti teeb tarnija enne tarnekrediidi andmist uuele kliendile kindlaks tema maksevõime. (Kütt 2009: 77) Lühivõlgade üldine kattekordaja ehk maksevõime tase näitab, mitu korda on käibevara kogumaksumus suurem lühiajaliste kohustuste kogusummast. Lühiajaliste kohustuste kattekordaja kajastab ettevõtte võimet katta kreditoride lühiajalised nõuded käibevaraga. Suhtarvu järgi saab teada, kui palju on käibevara lühiajaliste kohustuste ühe rahaühiku kohta. (Kõomägi 2006: 122) Likviidsusanalüüs seisneb peamiselt lühiajalise maksevõime analüüsimises, mille käigus hinnatakse kuivõrd ettevõtte saab oma lühiajalised kohustused tasutada. Ettevõtte kõige likviidsemateks varadeks loetakse raha järgnevad kõrge likviidsusega väärtpaberid, kolmandal kohal on ostjate debitoorne lühivõlg. Likviidse vara mõiste ei laiene varudele, ettemaksetele, samuti põhivarale. (Alver, Reinberg 2002: 304-307) Ettevõtte likviidse vara olemasolu on vajalik laenu ja muude kohustuste täitmise seisukohast. Mida suuremad on ettevõtte laenukohustused, seda enam tuleb tagada likviidsete varade olemasolu.

Esimene ettevõtte likviidsuse arvutamise suhtarv on lühiajaliste kohustuste kattekordaja. Lühiajaliste kohustuste kattekordaja saadakse käibevarade jagamisel lühiajaliste kohustistega. Mida suurem on näitaja väärtus, seda paremini on lühiajalise kohustised kaetud käibevaradega.

$$\text{Lühiajaliste kohustuste kattekordaja} = \frac{\text{Käibevarad}}{\text{Lühiajalised kohustised}} \quad (1.3.1.1)$$

Toodud suhtarvule üldiselt välja kujunenud hindamiskriteeriumid.

Aastatel 2013-2016 oli Statistikaameti andmete järgi arvutatud keskmine taime ja loomakasvatuse valdkonna ettevõtete lühiajaliste kohustuste kattekordaja 2,65. (Statistikaamet)

Tearu järgi on lühiajaliste kohustuste kattekordaja väljakujunenud hindamiskriteeriumid.

$K \geq 1,6$ hea; 1,20 - 1,59 rahuldav; 0,9 – 1,19 mitterahuldav; $K \leq 0,9$ nõrk

Õigem oleks lähtuda näitaja hindamisel ettevõtte majandusharu näitajast. Kõik käibevarad ei ole ühesuguse likviidsusega. Varusid ei loeta likviidseteks varadeks. Seetõttu iseloomustab kiireloomulist maksevõimet paremini likviidsuskordaja. (Tearu 2005: 20)

Kõik ettevõtte käibevarad ei ole alati ühesuguse likviidsusega ehk kiiresti rahasse konverteeritavad. Likviidsuskordaja näitab lühiajaliste kohustuste katmise taset likviidsete varadega. Kordaja saadakse likviidsete varade jagamisel lühiajaliste kohustistega. Mida suurem on saadud näitaja seda paremini on lühiajalised kohustised kaetud likviidsete varadega. (Tearu 2005: 20)

$$\text{Likviidsuskordaja} = \frac{\text{Likviidsed varad}}{\text{Lühiajalised kohustised}} \quad (1.3.1.2)$$

Antud näitajale on väljakujunenud üldised vahemikhinnangud. Majandusharude lõikes võivad olla vahemikhinnangud erinevad.

$K \geq 0,9$ hea; 0,6-0,89 rahuldav; 0,3-0,59 mitte rahuldav; $K \leq 0,3$ nõrk (Tearu 2005: 20)

Kõige likviidsema käibevaraga maksevõimet iseloomustab maksevalmidus kordaja. Kordaja näitab millise osa lühiajalistest kohustistest on ettevõtte võimeline kohe tasuma. Maksevalmiduskordaja saadakse raha ja väärtpaberite jagamisel lühiajaliste kohustistega.

Mida suurem on näitaja väärtus, seda paremini on lühiajalised kohustised kaetud kõige likviidsemate käibevahenditega mis ettevõttel on. (Tearu 2005: 20)

$$\text{Maksevalmiduskordaja} = \frac{\text{Rah ja väärtpaberid}}{\text{Lühiajalised kohustised}} \quad (1.3.1.3)$$

Üldiseid väljakujunenud norme maksevalmiduskordajal ei ole. Näiteks on Statistikaameti järgi taime ja loomakasvatuse ettevõtete keskmine suhtarv aastatel 2013-2016 0,70. (Statistikaamet)

Pikaajalise maksevõime näitajateks on Tearu järgi omakapitali kordaja. Näitaja iseloomustab ettevõtte maksevõime taset pikemas perspektiivis. Omakapitali kordaja saadakse varade jagamisel omakapitaliga. Näitaja väärtuse suurenemine näitab maksevõime halvenemisest pikemas perspektiivis. (Tearu 2005: 22)

$$\text{Omakapitali kordaja} = \frac{\text{Vara}}{\text{Omakapital}} \quad (1.3.1.4)$$

Üldiselt väljakujunenud omakapitali kordaja vahemikud puuduvad.

1.3.2 Kapitali struktuuri suhtarvud

Kapitali kaasamine on ettevõtte arenguks oluline tegur. Mida odavamalt saab ettevõtte kapitali kaasata, seda suurem on tema väärtus. Tänu odavamale kapitalile on ettevõtte finantseerimiskulud väiksemad ja ka arenguvõimalused paremad. Soodsamalt kapitali saaval ettevõttel on näiteks võimalik valida suurema hulga investeerimisprojektide vahel kui kallist kapitali kasutaval ettevõttel. Tavaliselt on võõrkapital odavam, kui omakapital. Seepärast on ettevõttel otstarbekas suurendada võõrkapitali osakaalu, kuid ainult teatud piirini. (Zirnask 2008: 91)

Zirnask toob välja kaks punkti mida tuleks arvestada seoses võõrkapitali osatähtsuse kasvuga ettevõtte bilansis.

1. Mida rohkem võõrkapitali ettevõtte kasutab, seda suurem on tema intressikulu. Võõrkapitali osatähtsuse kasvades, kasvab seetõttu ka risk, et ettevõtte ei suuda oma kohustusi laenuandjate ees täita – juhul kui ettevõttel läheb oodatust kehvemini. Mida suurem on see risk, seda kõrgemat intressi laenuandjad ettevõttelt nõuavad.

2. Samuti omakapitali hind kasvab koos võõrkapitali osatähtsusega, sest siis suureneb võimalus, et ettevõtte ei suuda omanike tuluootusi täita. Mida riskantsem on äritegevus, seda suuremat tulu peab see teenima, et ettevõtjal või investoril oleks mõtet sinna oma raha paigutada. (Zirnask 2008:91)

Maailmas on palju uuritud ettevõtte kapitali struktuuri, milline võiks olla omakapitali ja võõrkapitali suhe ettevõtte bilansis. Uurimuste tulemusena on välja kujunenud neli teooriat.

1. Struktuur pole oluline – Merton Miller ja Franco Modigliani 1958 a. avaldatud uurimus, milles väideti, et ettevõtte väärtus ei sõltu kapitali struktuurist.
2. Optimaalne struktuur – kapitali optimaalse struktuuri teooriate kohaselt eksisteerib optimaalne oma- ja laenukapitali vahekord, mille puhul saavutab ettevõtte madalaima kapitali hinna.
3. Tähtsusjärjekord – tähtsusjärjekorra ehk finantshierarhia teooria, millega 1984 a. tuli välja Stewart Myers, ütleb, et kui kapitali optimaalne struktuur eksisteeribki, siis igal juhul ei too sellest kõrvale kaldumine kaasa märkimisväärsed kulusid võrreldes kapitali kaasamise kuludega.
4. Huvide vastuolu – teooria väidab, et kapitali struktuuri määravad huvide vastuoludest – omanik ja tegevjuhtkonna, omanike ja laenuandjatega – tingitud volitamiskulud. Rohkem võlgu peaks olema neil ettevõtetel, mis genereerivad oma tegevusega suuri positiivseid rahavoogusid, kuid kellel ei ole suuri kasvuvõimalusi. (Zirnask 2008: 93-95)

Ameerika Ühendriikide põllumajanduse professor Moss (2013) hinnangul sõltub õige kapitali struktuuri kujunemine ettevõtte juhtide nägemusest ja üldisest ettevõtte äristrateegiast. (Moss 2013: 208) Kapitali struktuuri suhtarve kasutatakse ettevõtte varade finantseerimise ja ettevõtte võlakooormuse analüüsimisel. Kapitali struktuuri suhtarvud iseloomustavad ettevõtte võimet tasuda oma lühi- ja pikaajalisi kohustisi. Samas näitavad nad ka bilansi passiva struktuuri ning proportsiooni oma- ja võõrkapitali vahel. (Alver, Reinberg 2002: 315) Mida suurem on ettevõtte võõrkapitali osatähtsus kogukapitalis, seda kõrgemad on tema püsivad kulud intressidele ja tagasimaksetele ning seda suurem on võimalus, et võib juhtuda sündmusi, mille tagajärjel ei suudeta oma võlga tasuda ja seda suurem on raha kaotamise risk. (Aruste 2007: 51)

Võõrkapitali osakaalu ettevõtte kogukapitalis näitab võlakordaja, mis näitab kui suurel määral on ettevõtte vara finantseeritud võõrkapitaliga. Võlakordaja saadakse kohustiste jagamisel varadega. Näitajat väljendatakse protsentides. Mida väiksem on näitaja väärtus seda parem. Näitaja suur väärtus tähendab suurt võõrkapitali osakaalu ja võimalikku riski. (Tearu 2005: 25)

$$Võlakordaja = \frac{Kohustised}{Varad} \quad (1.3.2.1)$$

Tearu järgi on võlakordaja rusikareegel 50%. (Tearu 2005: 25)

Näiteks on Statistikaameti järgi taime ja loomakasvatuse ettevõtete keskmine suhtarv aastatel 2013-2016 0,76. (Statistikaamet)

Pikaajaliste kohustiste osakaalu ettevõtte bilansis iseloomustab kapitaliseerituskordaja. Näitaja saadakse pikaajaliste kohustiste jagamisel pikaajaliste kohustiste ja omakapitali summaga. Näitajat väljendatakse kordades. Mida suurem on saadud näitaja seda suurem on pikaajaliste kohustiste osakaal ettevõtte bilansis. (Tearu 2005: 25).

$$Kapitaliseerituskordaja = \frac{Pikaajalised\ kohustised}{Pikaajalised\ kohustised + Omakapital} \quad (1.3.2.2)$$

Statistikaameti andmete järgi arvutatud taime ja loomakasvatuse valdkonna keskmine kapitaliseerituskordaja oli aastatel 2013-2016 0,37. (Statistikaamet)

Turuhinna langus ja nõudluse vähenemine on näiteks majanduskriisi aastatel üsna tavapärane. Ettevõtete võetud kohustised on aga sageli pikaajalised, maksevõime analüüsimine aitab ennetada ettevõtet suurematesse raskustesse sattumist. Intressikulude kattekordaja iseloomustab ettevõtte võimet katta intressikulud ärikasumi arvelt. Intressikulu kattekordaja saadakse ärikasumi jagamisel intressikuludega. Näitajat väljendatakse kordades. Mida kõrgem on saadud näitaja seda paremini on intressikulud kaetud. (Tearu 2005: 26)

$$Intressikulude\ kattekordaja = \frac{\text{Ärikasum}}{\text{Intressikulud}} \quad (1.3.2.3)$$

Näitaja puuduseks loetakse, et ärikasum ei ole ainus intressikuludes katmise allikas. Üldist intressikulude kattekordaja näitajat ei ole väljakujunenud. (Tearu 2005: 26) Näiteks

Statistikaameti andmete järgi arvatud taime ja loomakasvatuse valdkonna keskmine näitaja aastatel 2013-2016 oli 3,77. (Statistikaamet)

Ettevõtte intressimäär ehk laenukulu kirjeldab keskmine intressi määr. Keskmine intressimäär saadakse finantskulude jagamisel keskmiste kohustistega. Näitajat väljendatakse protsentides. Mida suurem on saadud näitaja, seda kulukam on laenamine ettevõtte jaoks. (Tearu 2005: 26)

$$\text{Keskmine intressimäär} = \frac{\text{Finantskulud}}{\text{Keskmised kohustised}} \quad (1.3.2.4)$$

Statistikaameti andmete järgi arvatud taime ja loomakasvatuse valdkonna ettevõtete keskmine intressimäär aastatel 2013-2016 oli 2,65%. (Statistikaamet) Pankade pakutavatele laenudele lisandub euroala keskmine intressimäär ehk euribor.

1.3.3 Varade kasutamise suhtarvud

Varade kasutamise analüüs on vajalik selleks, et aru saada kui efektiivselt ettevõtte kasutab tema valduses olevaid varasid. Ettevõtte juhtkond saab parema ülevaate olukorrast, kui varade kasutamise efektiivsust mõõdetakse mitu aastat järjest. (Tearu 2005: 22-24) Ettevõtte kasvades ja tehnoloogia arenedes peaksid erinevate varade kasutamine muutuma järjest efektiivsemaks.

Töös on arvatud neli erinevat varade kasutamise suhtarvu, need on materiaalse põhivara käibekordaja, koguvarede käibekordaja, debitoorse võlgnevuse käibekordaja ja raha laekumise käibevälde päevades. Vaatluse alt on välja jäetud varude käibekordaja ja varude käibevälde, sest ettevõtte põhitoodanguks on piim, mis realiseeritakse kiiresti ja millele pikaajalisi varusid ei tekki. Mida kõrgem on arvatud varakasutuse suhtarv seda efektiivsemalt ettevõtte vara kasutatakse ehk mida väiksemate vahenditega suudetakse genereerida müügitulu, seda parem. Vajaduse korral võib näitajaid arvutada ka varaliikide lõikes kui seda soovitakse. (Tearu 2005: 23)

Materiaalse põhivarakäibekordaja iseloomustab ettevõttes olevate põhivarede kasutamise efektiivsust, mida kõrgem on saadud näitaja seda efektiivsemalt on varad kasutuses. Materiaalseteks põhivaradeks on põllumajandusettevõttes maa, ehitised, infrastruktuur. Põhivarede arvutuses tuleb lähtuda vara aastalõpu jääkmaksumusest või aastakeskmisest maksumusest. (Tearu 2005: 23) Materiaalse põhivara käibekordaja saadakse müügitulu

jagamisel põhivaradega. Näitajat väljendatakse kordades. Mida kõrgem näitaja, seda efektiivsemalt materiaalseid põhivara kasutatakse.

$$\text{Materiaalse põhivara käibekordaja} = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Põhivarade jääkmaksumus (keskmine)}} \quad (1.3.3.1)$$

Üldist ettevõtete materiaalse põhivara käibekordajat ei ole välja kujunenud. Aastatel 2013-2016 oli Statistikaameti järgi taime ja loomakasvatuse ettevõtete keskmine materiaalse põhivara käibekordaja 0,6. (Statistikaamet)

Teine oluline varade kasutamise suhtarv on koguvara käibekordaja, mis iseloomustab kogu ettevõtte varade kasutamist tervikuna. Koguvara käibekordaja saadakse müügitulu jagamisel varadega. Näitajat väljendatakse kordades. Mida kõrgem on näitaja väärtus seda efektiivsem on varade kasutamine. Näitajat mõjutab üksikute varaliikide kasutamise intensiivsus. (Tearu 2005: 23)

$$\text{Koguvara käibekordaja} = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Varad (keskmine)}} \quad (1.3.3.2)$$

Üldist koguvara käibekordajat ei ole välja kujunenud. Aastatel 2013-2016 oli Statistikaameti andmete järgi arvutatud taime ja loomakasvatuse valdkonna keskmine koguvara käibekordaja oli 0,41. (Statistikaamet) Mida intensiivsemalt ettevõttes varasid kasutatakse, seda efektiivsem on varade kasutus. Lisaks mõjutavad Tearu järgi näitaja kujunemist ka amortisatsiooni arvutamise meetod, põhivarade vanus ja ettevõtte investeeringute ulatus. (Tearu 2005: 23)

Etteantud maksetähtajaga müüki nimetatakse krediitmüügiks, maksetähtajad lepivad hankija ja tarnija omavahel kokku. Krediitmüük on ettevõtluse lahutamatu osa, millega tuleb arvestada. Ettevõtte krediitmüüki kajastab debitoorse võlgnevuse käibekordaja mis näitab kui otstarbekalt kasutatakse käibevarasid. Debitoorne võlgnevuse kattekordaja saadakse müügitulu jagamisel nõuded ostjate vastu. Näitajat väljendatakse kordades. Mida suurem on näitaja väärtus, seda kiiremini maksed laekuvad. Lühem maksetähtaeg annab tunnistust ettevõtte rangemast krediidipoliitikast. (Tearu 2005: 23)

$$\text{Debitoorse võlgnevuse käibekordaja} = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Nõuded ostjate vastu}} \quad (1.3.3.3)$$

Üldiselt väljakujunenud debitoorse võlgnevuse käibekordajat ei ole välja kujunenud. Lisaks mõjutavad Autori arvates ettevõtte krediidipoliitikat ka üldine majanduskeskkond ja ettevõtete kindlustunne.

Raha laekumise käibevälde näitab nõuete laekumise aega päevades. Arvutatud tulemust tuleb kõrvutada ettevõtetele seatud maksetähtaegade järgi. Oluliseks osutub asjaolu, et ettevõtte seisukohalt pikk laekumistähtaeg vähendab likviidsust ja liiga lühike maksetähtaeg võib pidurdada läbimüüki. Raha laekumise käibevälde saadakse 360 jagamisel debitoorse võlgnevuse käibekordajaga. Näitajat väljendatakse päevades. Mida väiksem on saadud näitaja väärtus, seda kiiremini laekuvad ettevõttele tema rahalised nõuded. (Tearu 2005: 23-24)

$$\text{Raha laekumise välde päevades} = \frac{360}{\text{Debitoorse võlgnevuse käibekordaja}} \quad (1.3.3.4)$$

(Tearu 2005: 23-24)

Üldist väljakujunenud raha laekumise käibeväldet päevades ei ole välja kujunenud. Autori arvates on lisaks aastalõpu näitajale vajalik arvutada raha laekumise käibeväldet ka sagedamini, näiteks igakuiselt, et saada paremat ülevaadet jooksvatest laekumistest.

1.3.4 Rentaablussuhtarvud

Rentaablust kirjeldatakse kui kasumi suhet uuritavasse majandusnäitajasse, mida reeglina väljendatakse protsentides. Rentaabluse analüüsi võib nimetada ka tasuvuse analüüsiks. Ettevõtte põhieesmärgiks on omanike jõukuse suurendamine, mille saavutamisele aitab kaasa kasumi kasv. Kasum ei iseloomusta iga kord ettevõtte tulemuslikkust ega anna infot, kui palju kasumi teenimiseks ressursse kulutati. Rentaabluse leidmiseks võrreldakse kasumisummat selle saamiseks kulutatud ressurssidega. (Tearu 2005: 27)

Rentaablus on ettevõtte võime saada kasumit. Rentaabluse analüüs on äärmiselt oluline, sest isegi kõrge likviidsus või kapitali soodne struktuur ei pruugi tagada veel piisavat kasumit. Rentaablussuhtarvud iseloomustavad ettevõtte finantsedukust ning efektiivsust kasumi teenimisel. Kasumit võrreldakse erinevate näitajatega: müügikäibega, koguvaraga, omakapitaliga. (Alver, Reinberg 2002: 319) Kui ettevõtte tegeleb mitme valdkonnaga on ettevõtja seisukohalt mõttekas investeerida ja arendada just seda suunda mille rentabluse näitajad on kõrged. Rentaablussuhtarvudest on ettevõtjale otsene kasu ka sellistes otsustes

mis puudutavad ühe või teise valdkonnaga tegevuse jätkamist. Kui mõne valdkonna kasumlikkus langeb oluliselt madalale, võib ettevõtja selle valdkonna tegevuse lõpetada, ja keskenduda rohkem teistele valdkondadele.

Ettevõtte analüüsimisel kasutatakse müügikäibe-, koguvara- ja omakapitali puhasrentaabluse näitajaid.

Müügikäibe puhasrentaablus ehk kasumi osatähtsus käibest on üks kõige sagedasemini kasutatavaid rentaablusnäitajaid. Näitaja toob välja puhaskasumi osatähtsuse müügikäibest. Näitaja peegeldab ettevõtte hinnakujundust, kulude struktuuri, tootmise efektiivsust ning samuti seda kui suure osa müügikäibest saaks maksimaalselt reinvesteerida. Samuti näitab müügikäibe puhasrentaablus kuidas ettevõtte on suutnud kontrollida oma kulude taset. Müügikäibe puhasrentaablus saadakse puhaskasumi jagamisel müügituluga. Näitajat väljendatakse protsentides. Mida suurem on näitaja väärtus seda kasumlikumalt ettevõtte tegutseb. (Tearu 2005: 27)

$$\text{Müügitulu puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Müügitulu}} \quad (1.3.4.1)$$

Müügikäibe puhasrentaablus näitab, mitu protsenti kasumit teenis ettevõtte igalt müügitulu eurolt. Aastatel 2013-2016 oli Statistikaameti järgi taime ja loomakasvatuse ettevõtete keskmine müügitulu puhasrentaablus 6,17 %. (Statistikaamet) Ettevõtluse peamine eesmärk on kasumi teenimine omanikele. Ettevõtte kasumit nimetatakse ka riskipreemiaks, sest tootmine on seotud paljude riskidega. Ettevõtja võtab ühel või teisel viisil riski selleks, et kasumit teenida. Ettevõtte kasumi määrab tulude ja kulude suurus. Ettevõtte kasumit võiks autori arvates pikema perioodil võrrelda riskivaba tulumääraga. Riskivaba tulumäär on tulu, millel puudub risk ja millelt investor ootab tootlust. Ettevõtte kasumlikkus peaks kindlasti ületama riskivaba tulu määra. Suured riskid tootmises ja puudulik kasum, ei ole kindlasti ettevõtjat pikemaajaliselt motiveerivad tegurid. Näiteks alternatiivina suurte riskidega ettevõtlusele võib ettevõtja teenida riskivaba tulu investeerides Saksamaa 10- aasta võlakirja. Saksamaa võlakiri on sobilik, kuna tegemist on eurotsooni ühe suurema riigiga. Riskivaba tulumäära arvutamisel võtab Konkurentsiamet aluseks Saksamaa 10-aastase võlakirja viimase viie aasta keskmise tulususe. Saksamaa 10-aastase võlakirja viimase kolme aasta keskmised tulusused olid 2013 a. 2,81 %, 2014 a. 2,33 % ja 2015 a. 1,92 %. (Niinepuu 2017: 51)

Varade puhasrentaablus näitab mitu protsenti kasumit teenis iga ettevõttesse paigutatud euro. Varade puhasrentaablus saadakse puhaskasumi jagamisel omakapitaliga. Näitajat väljendatakse protsentides. Mida suurem on saadud näitaja väärtus, seda suuremat kasumit ettevõtte varad toodava.

$$\text{Varade puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Koguvara}} \quad (1.3.4.2)$$

Koguvara puhasrentaablus on alati väiksem, kui omakapitali puhasrentaablusel, sest kasumi osakaal koguvaradest on väiksem, kui omakapitalist. (Tearu 2005: 28)

Aastatel 2013-2016 oli Statistikaameti järgi taime ja loomakasvatuse ettevõtete keskmine varade puhasrentaablus 2,90 %. (Statistikaamet)

Omakapitali puhasrentaablus näitab ettevõtte omanikele või aktsionäridele kuuluva osa tootlikkus. Omakapitali puhasrentaablust kirjeldatakse ka kui omanike silmis kõige olulisemat kasumitootluse näitajat, see kajastab ettevõtte omanike kapitali tootlust. Omakapitali puhasrentaablus saadakse puhaskasumi jagamisel omakapitaliga. Näitajat väljendatakse protsentides. Mida suurem on saadud näitaja väärtus, seda rohkem kasumit ettevõtte omakapital toodab. (Tearu 2005: 29)

$$\text{Omakapitali puhasrentaablus} = \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Omakapital}} \quad (1.3.4.3)$$

Omakapitali puhasrentaablus näitab mitu protsenti kasumit teenis iga omakapitali paigutatud euro. Näitaja kujunemist mõjutavad varade rentaablus, võlakordaja, ja samuti võõrkapitali kasutamise eest makstav intressimäär. (Tearu 2005: 29-30)

Aastatel 2013-2016 oli Statistikaameti andmete järgi arvutatud keskmine taime ja loomakasvatuse valdkonna ettevõtete omakapitali puhasrentaablus 5,64 %. (Statistikaamet)

1.3.5 Suhtarvuanalüüsi puudused

Tearu (2005) toob välja mõned kitsaskohad millele suhtarvude arvutamisel tuleb tähelepanu pöörata.

1. Tuleb kontrollida kas arvutamise meetodika on sama ning kas suhtarvud on võrreldavad.
2. Paljude ettevõtete tegelevad mitme tootmisvaldkonnaga – näiteks kaubandus ja tootmine – neid ei saa omavahel võrrelda.

3. Erinevused ettevõtete raamatupidamise arvestuses.

4. Ühe ja sama suhtarvu juure kasutatakse mitmesuguseid arvestamise meetodeid

Kuigi erinevaid suhtarve on palju, siis praktikas on välja kujunenud põhilised tihti kasutatavad suhtarvud. Lisaks võib analüüsi teostaja neid ka ise juurde tuletada kui selline vajadus peaks tekkima. (Tearu 2005: 18) Lisaks toob Peterson välja veel mõned suhtarvude analüüsi puudused. Analüüsi tulemuste interpreteerimine on loominguine etapp, mis nõuab kompleksset lähenemist. Finantssuhtarvude tõlgendamisel, tuleb olla teadlik nende kasutamise piiridest. (Peterson 2000: 139)

Järgnevas loetelus on Peterson (2000) välja toonud kitsaskohad, mis võivad esineda suhtarvude arvutamisel ja tõlgendamisel.

1. Kui ettevõtte tegeleb paljude erinevate aladega, siis on raske määratleda, millisesse majandusharuga ta kuulub. Seega tuleb regulaarselt välja valida võrreldavaid ettevõtteid ning sobivaid norme.
2. Avaldatud harukeskmised näitajad on ainult ligilähedased ja annavad kasutajatele vaid üldisi juhtnööre, mitte aga teadlikus mõttes täpseid keskmisi kõigi tööstusharu ettevõtete osas.
3. Arvestusmeetodid erinevad ettevõtetes tunduvalt ja see võib põhjustada erinevusi arvutatud kordajates. Lisaks võivad ettevõtted valida erinevaid põhivahendite amortisatsioonimeetodeid.
4. Tööstusharu keskmine ei ole ettevõtte soovitud eesmärk. Parimal juhul osutab see keskmise ettevõtte finantsolukorrale – kaasa on arvatud nii parimad kui halvimald ettevõtted. Seega ei saada ideaalset näitajat või parimat määra. Seevastu saab valida ettevõtte majandusnäitajaid sarnaste ettevõtete kogumiga või isegi üksiku ettevõttega.
5. Paljude ettevõtete äritegevus on hooajaline. Seetõttu sõltuvad raamatupidamisbilansi andmed ja neile vastavad suhtarvud aastaajast, mil aruanded on koostatud. (Peterson 2000: 139)

Lisaks toob Aruste (2007) suhtarvuanalüüsi puudustest välja majanduskeskkonnaga mitteamistamise. Üksnes suhtarvude väljaarvutamine ei anna juhtidele õiglast arusaama ettevõtte seisundist. Trendide muutumise põhjuseks võivad lisaks põhjendatud finantsotsustele olla ka muutused vastava majandussektori ärikeskkonnas või ettevõtte tegevusprotsessides. Ettevõtte juhtkonnal on üha enam vaja arvestada makromajandusliku

keskkonnaga, kus ettevõtte tegutseb. (Aruste 2007: 15) Suhtarvude arvutamisel tuleb lähtuda ettevõtte majandustegevuse eripärasid silmas pidades, ning arvutatud suhtarvud peavad moodustama ühtse terviku ettevõtte finantsseisundi hindamiseks.

2. AS VÄÄTSA AGRO FINANTSANALÜÜS

2.1. AS Väätsa Agro tutvustus

AS Väätsa Agro on põllumajandusettevõte, mis tegutseb Väätsa vallas Järvamaal, Registrite ja Infosüsteemide Keskuse järgi on ettevõtte asutatud 1994 a. Ettevõtet võib pidada Eesti üheks suuremaks põllumajandusettevõtteks, mis on spetsialiseerunud piimakarja kasvatusel, marginaalse osa müügitulust moodustab teravilja-, kaunvilja- ja õliseemnekasvatus. AS Väätsa Agro emaettevõtte kannab nimetust AS Trigon Dairy Farming Estonia, mis kuulub Skandinaavia kontserni Trigon Agri. Emaettevõtte ostis võlgadesse sattunud AS Väätsa Agro 2012 a. Eesti ja Baltikumi mastaabis on tegemist arvestatava piimakarjakasvatajaga. 2016 a. majandusaasta aruande järgi on ettevõtte karjas 2230 lehma, põllumaad 4362 ha ning palgal 97 töötajat. Sarnaselt teiste valdkondadega, on ka piimakarjakasvatuses suund järjest suuremate farmide ehitamisele. Suuremate farmide eelis seisneb selles, et need on reeglina majanduslikult tasuvamad ja konkurentsivõimelisemad. Üheks konkurentsivõime eelduseks on pidev tootmisse investeerimine. Ettevõttesse tehtud investeeringute tulemusel on Järvamaale Lõõlasse valminud kaasaegne farmikompleks, mis on sarnaste farmide seas Eesti ja Baltikumi suurim. Farmikompleksi elueaks loevad senised juhatuse liikmed 35 aastat. Seatud investeeringute suunaks on võetud üksnes kõige uuemad tehnoloogiad piimanduse valdkonnas.

Tulenevalt tehtud investeeringutest omab ettevõtte Euroopa suurimat lüpsikaruselli – DeLaval 80-kohaline suurele koormusele mõeldud PR3100HD, suuteline lüpsma 400 lehma tunnis ning päevas 6000 lehma, mida opereerib kokku kuus inimest. Lüpsikaruselli eelis seisneb selles, et lühema ajaga on võimalik lüpssta rohkem lehma kui varem. Uus tehnoloogia on oluliselt parandanud ka piima kvaliteeti, näiteks keelduvad uued seadmed lüpsmast haigeid ja ravimeid tarvitavaid lehma. (Delaval 09.08.17) Tuleviku investeeringute kavas on planeeritud ehituse teises etapis rajada biogaasijaam ja kolmandas etapis piimakombinaat. Seatud investeeringute suund peaks ettevõtte tulevikus viima uuele tasandile lisandväärtuse loomise protsessis ning parandama ettevõtte kasumlikkust. Lisaks on ettevõtte oma tegevuspiirkonnas üheks suurimaks tööandjaks, seetõttu peetakse oluliseks kohaliku elu edendamist ja tehakse koostööd kohaliku omavalitsusega, tema allasutustega ning piirkonna teiste ettevõtjatega. Tootmistegevusega seoses osaleb AS Väätsa Agro

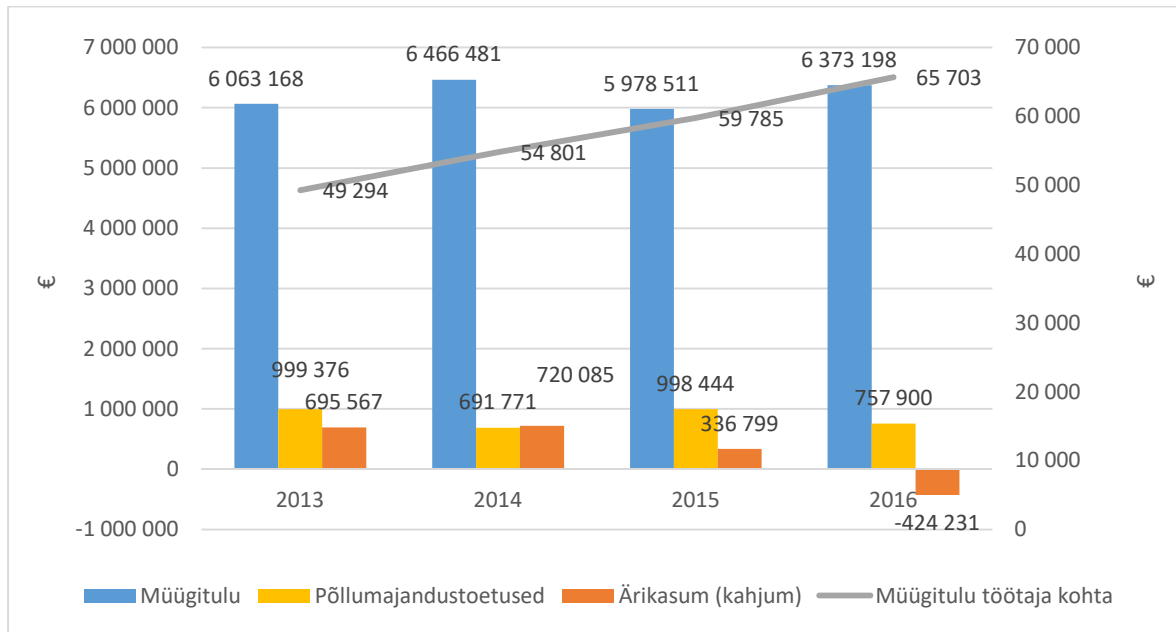
liikmena Eesti Põllumajandus- ja Kaubanduskojas, Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistus ja Väätsa Maaparandusühistus. Suurt tähelepanu pööratakse keskkonnakaitsele ja keskkonnasõbralikule maaviljelusele. (2016 Majandusaasta aruanne, lk. 3)

Bakalaureusetöös kasutatakse kvantitatiivset uurimismeetodit. Tabelite, arvutuste ja graafikute koostamisel on kasutatud tabelarvutusprogrammi MS Excel.

Töös uuritakse piima kokkuostuhindade kujunemist seitsmeaastasel perioodil, et välja selgitada ettevõtte majandustulemuste kujunemise põhjusi. Peamiselt mõjutab piimakarjakasvatava finantstulemusi piima kokkuostu hind ja püsikulude tase. Ettevõtete raskustesse sattumise põhjusteks võib lugeda kõrgeid püsikulusid ja pikemaajalist piima hinna langust. Joonis 1 kirjeldab piima kokkuostuhindade muutuste dünaamikat seitsmeaastasel aastatel, et välja tuua kuidas on piima hinnad kujunenud varasemalt. Jooniselt selgub, et piimakarjakasvatavate jaoks olid kõige ebasoodsamad 2015 a. ja 2016 a. kui keskmine kokkuostuhind langes 236 €/t. Jooniselt selgub ka, et seitsmeaastase perioodi keskmine kokkuostuhind oli 291 €/t. Madalad piima hinnad 2015 a. ja 2016 a. esitasid ettevõttele tõsiseid väljakutseid, 2016 a. majandusaasta lõpetati 1,18 mln. € suuruse kahjumiga. Jooniselt selgub, et piimakarjakasvatavatele olid soodsad 2013 a. ja 2014 a., siis oli keskmine piimahind vahemikus 338 €/t kuni 327 €/t. Kui võrrelda omavahel 2014 a. ja 2015 a., siis kokkuostuhindade erinevus oli 38 %. Ettevõtte seisukohalt oleks parem kui piima hinna kõikumine ehk volatiilsus oleks väiksem. Näiteks võimaldab 2014 a. piima kõrgem kokkuostuhinna tase ettevõttel teha investeeringuid tootmisse ning maksta tagasi tekkinud võlgu.

Ettevõtte üldised majandusnäitajaid on välja toodud joonisel 2. Joonisel on välja toodud ettevõtte müügitulu, põllumajandustoetused, ärikasumi ja müügitulu töötaja kohta 2013-2016 aastatel. Ettevõtte müügitulu on püsinud 2013-2016 aastatel suuremate muutusteta, kuid ärikasum on langustrendis. Ettevõtte müügitulu suurenes aastatega peamiselt loomade arvu suurenemise ja lehmade produktiivsuse kasvu läbi. 2013 a. oli ettevõtte müügitulu 6,06 mln. €, siis 2016 a. oli müügitulu 6,4 mln. €. Ettevõtte muud tulud on olnud arvestatavad ja on seotud peamiselt riiklike põllumajandustoetustega. Majandusaasta aruannetes kajastuvad põllumajandustoetused sihtfinantseeringuna, need jagunevad: ühtne pindalatoetus, piima täiendav otsetoetus, keskkonnasõbraliku majandamise toetus, veise täiendav otsetoetus, loomade karjatamise toetus, ebasoodsamate piirkondade toetus ning nõuandeteenuste toetus. Jooniselt selgub, et ettevõtte ärikasum on 2013-2016 aastatel

oluliselt vähenenud. 2013 a. ja 2014 a. oli ettevõtte veel kasumis, 2015 a. ja 2016 a. aga kahjumis. Kahjum tekib olukorras, kus ettevõtte tulud vähenevad ning kulud jäävad samaks või tõusevad. Kahjumit vältida sageli pole võimalik, sest keeruline on muuta kiiresti kulusid kui tootmise maht jääb samaks. Kahjumi üks peamine põhjus on tingitud madalast piima kokkuostuhinnast.

Joonis 2. AS Väätsa Agro müügitulu, põllumajandustoetused, ärikasum ja müügitulu töötaja kohta aastatel 2013-2016

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

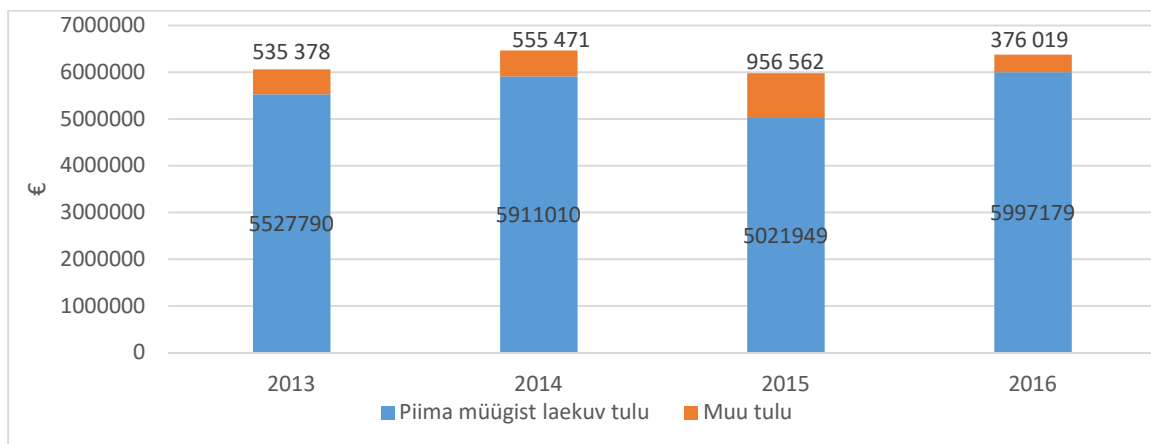
Jooniselt selgub, et toetuste tase on olnud aastate lõikes erinev. Võrreldes toetuse taseme muutust 2013-2016 aastatel, siis 2013 a. oli 999 376 €, 2016 a. on see 691 771 € ehk vähenenud 31%. Põllumajandustoetused on olulised, sest need võimaldavad katta ettevõtte kulusid ning teha investeeringuid.

Madalaks piima hinnaks loetakse 2016 a. majandusaasta aruande järgi piima hinna langemist 300 €/t allapoole. Piima hinna langus on kaudselt seotud 2014 a. augustist Vene Föderatsiooni kehtestatud impordipiirangutega toiduainetele, sh. piima ja piimatoodetele Euroopa Liidust. Statistkameti andmete põhjal olid 2015 a. ja 2016 a. piimahind mõlemal aastal aastakeskmiseks taandatud 236 €/tonn, mis tähendab tootjate jaoks tootmist allpool omahinna taset. Alla omahinda toomine ei saa olla kindlasti jätkusuutlik, kuid suured ettevõtted suudavad nii lühiajaliselt toimida, selle eelduseks on kapitalipuhver. Ettevõtte 2016 a. majandusaasta aruandes selgub, et piima hinna olulisel langemisel on ettevõtte

sunnitud võtma oma peamiselt laenuandjalt ehk emaettevõttelt maksepuhkust. Ettevõtte tootmismaht on sageli seotud pikaajaliste müügilepingutega, mille tõttu ettevõtte kulude vähendamine toorpiima hinna madalatel perioodidel on raskendatud 2016 a. tekkinud kahjumid kaetakse tulevaste perioodide kasumist. 2013-2016 aastatel on ettevõtte suutnud vaatamata kahjumile müügitulu suurendada. Peamiselt tuleneb müügitulu suurenemine, põhikarja loomade arvu kasvust ja loomade produktiivsuse paranemisest. Loomade produktiivsuse kasv on seotud pikaajalisest tööst loomade tõuaretusega, millele on olulise panuse andnud Eesti Maaülikooli teadlased.

Aastatega on ettevõtte müügitulu ühe töötaja kohta olnud kasvutrendis, kui 2013 a. oli see 49 294 € siis 2016 a. oli näitaja 65 703€ ehk kasv 33%. Kiire kasvutrendi taga on ühelt poolt töötajate arvu vähenemine, teiselt poolt töö tootlikkuse kasv tänu uuema tehnoloogia kasutuselevõtule.

Joonis 3 on kirjeldatud AS Väätsa Agro muu tulu ja piima müügist laekuv tulu aastatel. Jooniselt selgub, et ettevõtte piima müügist laekuval tulu on kasvanud. 2013 a. oli ettevõtte piima müügist laekuv tulu 5,5 mln. €, siis 2016 a. on see 6 mln. € ehk suurenenud 9 %.

Joonis 3. AS Väätsa Agro piima müügist laekuv tulu ja muu müügitulu aastatel 2013-2016

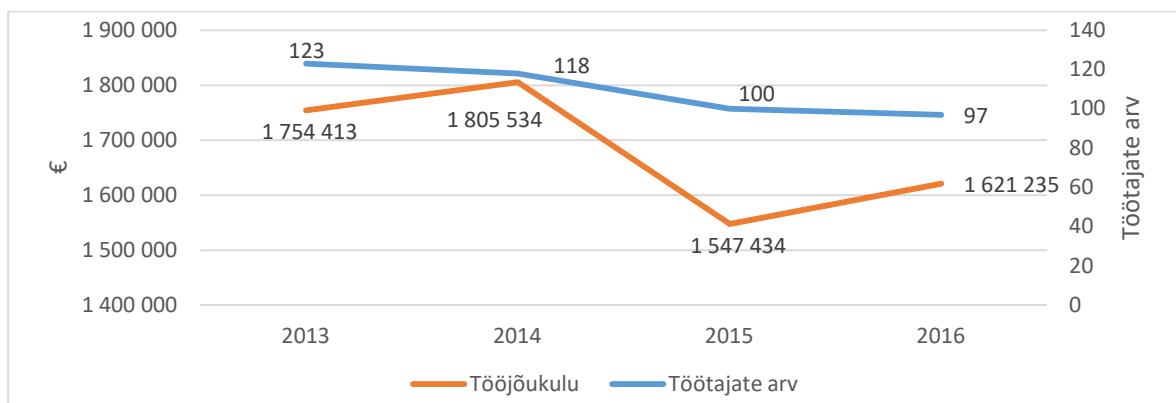
(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

Peamiselt tuleneb piima müügitulu suurenemine, põhikarja loomade arvu kasvust ja loomade produktiivsuse paranemisest. Aastatega on ettevõttes piimatoodang tõusnud 12 000 kg-ni lehma kohta aastas. Loomade produktiivsuse kasv on seotud söödaratsiooni parandamisega ja pikaajalisest tööst loomade tõuaretusega, millele on olulise panuse andnud Eesti Maaülikooli teadlased. (Alver 2018) Ettevõtte muud tulud moodustavad

terevilja, kaunvilja ja õliseemne kasvatussaaduste müük. Muud tulud on aastatel 2013-2015 kasvanud. Kui 2013 a. olid muud tulud 535 378 €, siis 2015 a. on need 956 562 €-ni ehk kasvanud 78 %. 2016 a. moodustavad muud tulud 376 019 €. Muude tulude suurust mõjutab aastate lõikes ilmastik ja teraviljasaaduste kokkuostuhinnad.

Kokkuvõtvalt selgub, et ettevõtte müügitulu on kasvutrendis. Müügitulu moodustavad piima müügist laekuv tulu ja muud tulud põllumajandussaaduste müügist. Kui 2013 a. oli müügitulu kokku 6,06 mln. € siis 2016 a. on see 6,37 mln. € ehk kasvanud 5 %. Ettevõtte müügitulu kasvas 2013-2016 aastatel piima müügitulu ja muude tulude kasvu tulemusel.

Joonis 4 kirjeldab ettevõtte tööjõukulu ja töötajate arvu. Jooniselt selgub, et ettevõtte tööjõukulu ja töötajate arv on langustrendis.

Joonis 4. AS Väätsa Agro töötajate arv ja tööjõukulu aastatel 2013-2016

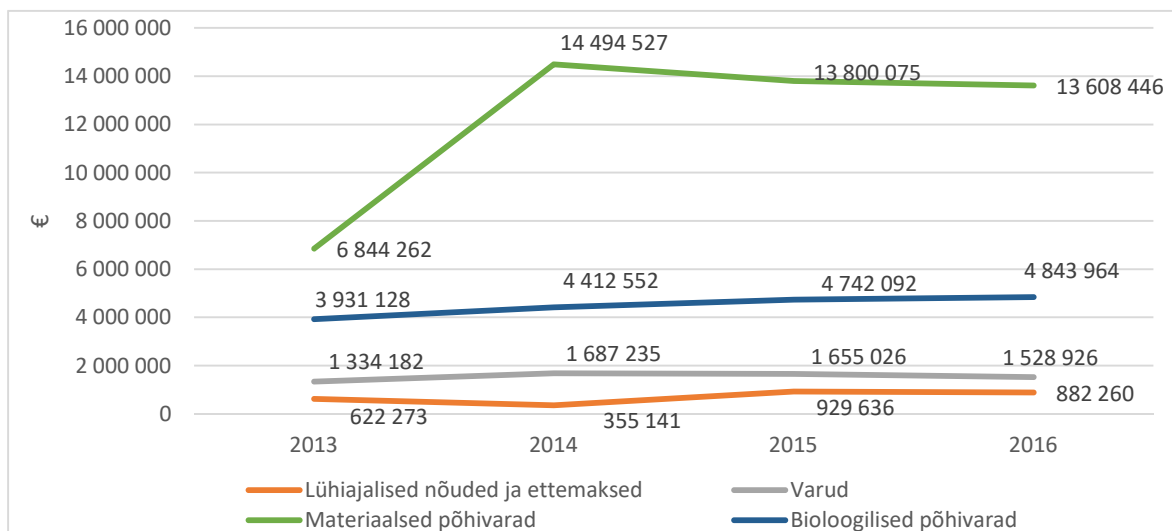
(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

2013 a. oli ettevõtte keskmine töötajate arv 123, siis 2016 a. oli see 97 ehk langenud 27 %. Töötajate arvu langustrendi põhjus on ettevõtte sisemise töö parem ümberkorraldamine ja tööde efektiivsuse kasv. Ettevõtte tööjõukulu on 2013-2016 aastatel langustrendis, 2013 a. oli see 1,75 mln. €, siis 2016 a. on see langenud 1,62 mln. €-ni ehk 8%. Tööjõukulu langus tuleneb uue tehnoloogia kasutuselevõttust, mis omakorda vähendab tööjõuvajadust.

2.2. AS Väätsa Agro horisontaal- ja vertikaalanalüüs

Aruandluse horisontaalanalüüsi eesmärgiks on välja tuua mitme perioodi näitajate muutused absoluutväärtuses ja protsentides. Eesmärgiks on välja selgitada ettevõtte jaoks oluliste näitajate muutused ja püüda aru saada mis on toimunud muutuse taga. Lisas 1 on välja toodud AS Väätsa Agro bilanss aastatel 2013-2016. Bilansi horisontaalanalüüsi tabel

on välja toodud lisas 3. Ettevõtte horisontaalanalüüsi käigus on uuritud ettevõtte bilanssi aktiva ja passivakirjete muutuseid, analüüsimisel baasaastaks on valitud 2013 a. Joonisel 5 on välja toodud ettevõtte bilansi aktivakirjetest lühiajalised nõuded ja ettemaksed, materiaalsed põhivarad, varude ja bioloogiliste põhivarade muutused. Jooniselt selgub, et ettevõttes on 2013-2016 aastatel oluliselt investeeritud materiaalsesse põhivarasse. 2013 a. olid materiaalsed põhivarad 6,8 mln. € siis 2016 a. on need kasvanud 13,6 mln. €-ni ehk 200

Joonis 5. AS Väätsa Agro aktivakirjete muutus absoluutnumbrites aastatel 2013-2016

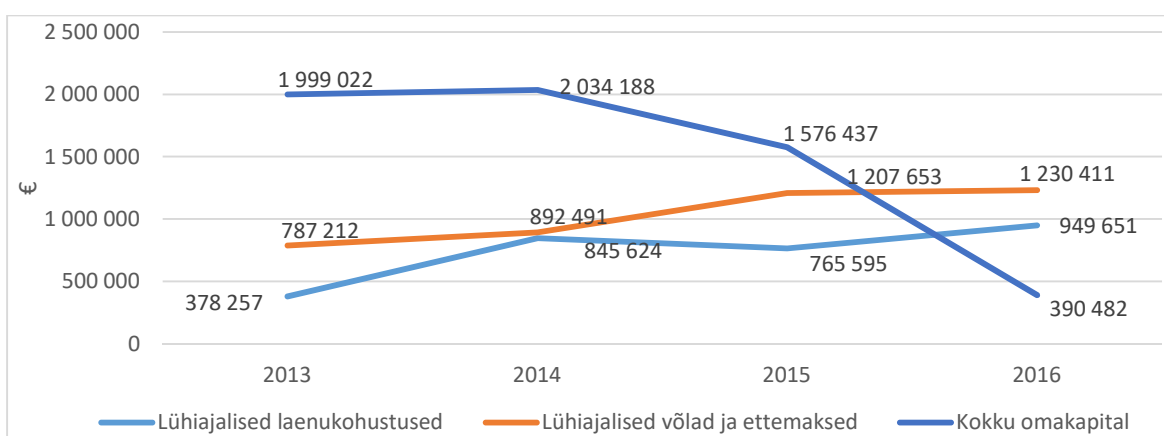
(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

Bioloogiliste varade all kajastuvad põhivarad ja käibevarad ehk põhikarja loomad ja noorloomad. 2013 a. olid bioloogilised põhivarad 3,9 mln. € siis 2016 a. on need kasvanud 4,8 mln. €-ni ehk 23 %. Muutuse põhjuseks on põhikarjaloomade arvu pidev suurenemine. 2013-2016 aastatel on suurenenud ka ettevõtte varud. Ettevõtte varud koosseisus on tooraine ja materjal, lõpetamata toodang, valmistoodang, müügiks ostetud kaubad ja ettemaksed varude eest. 2013 a. olid varud 1,3 mln. € siis 2016 a. on varud kasvanud 1,5 mln €-ni ehk 15 %. Liigne varude kasv võib vähendada ettevõtte likviidsust, sest varu ei ole alati kiiresti rahasse konverteeritavad.

Ettevõtte lühiajalised nõuded ja ettemaksed on olnud 2013-2016 aastatel kasvutrendis. 2013 a. olid lühiajalise nõuded ja ettemaksed 622 373 € ja 2016 a. on need kasvanud 882 260 € ehk 41 %. Nõuete ja ettemaksete tasumist vähendab ettevõtte madal likviidsus. Debitoorse võla kasvamine ja liiga pikad maksetähtajad vähendavad ettevõtte likviidsust.

Ettevõtte likviidsuse säilitamise huvides tuleks tegeleda aktiivselt debitoorse võla sissenõudmisega ja kokkuostjatele kehtestatud maksetähtaegade jälgimisega.

Joonis 6 kirjeldab horisontaalanalüüsi passivakirjete muutuseid. Joonisel on välja toodud lühiajalised laenukohustised, lühiajalised võlad ja ettemaksed ning omakapitali muutused. Lühiajalised laenukohustised on 2013-2016 aastatel kasvutrendis. Kui 2013 a. olid ettevõtte lühiajalised kohustised 378 257 €, siis 2016 a. olid need tõusnud 949 651 € ehk 251 %. Raamatupidamislikult kajastavad lühiajalised kohustised pikaajaliste kohustiste 12 kuulisi makseid. Mida enam kasvab pikaajaliste laenude maht, seda enam suurenevad ka lühiajalised laenukohustised.

Joonis 6. AS Väätsa Agro passivakirjete muutused absoluutnumbrites aastatel 2013-2016

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

Lühiajalise võlad ja ettemaksed on 2013-2016 aastatel samuti kasvutrendis. Kui 2013 a. olid lühiajalised võlad ja ettemaksed 787 212 €, siis 2016 a. on need kasvanud 1,23 mln. € ehk 56 %. Lühiajalised võlad ja ettemaksed on kasvanud peamiselt ettevõtte kohustuste kasvu ja vähenenud likviidsuse tulemusel. Lühiajalised võlad ja ettemaksed on seotud peamiste tarnijatega kellelt ettevõtte ostab tootmissisendeid. Jooniselt selgub, et 2013-2016 aastatel on oluline langus toimunud ettevõtte omakapitalis. Kui 2013 a. oli omakapital kokku 2 mln. €, siis 2016 a. on see langenud 390 482 euronni ehk 500 %. Omakapitali languse põhjus on seotud 2015 a. ja 2016 a. kahjumitega. Kahjumite peamised põhjused on tingitud madalast piima hinnast ja kasvanud kuludest.

Tabelis 1 on välja toodud ettevõtte pikaajalised laenukohustised. Tabelist selgub, et enam on suurenenud ettevõtte pikaajalised laenukohustised. 2013 a. olid ettevõtte pikaajalised

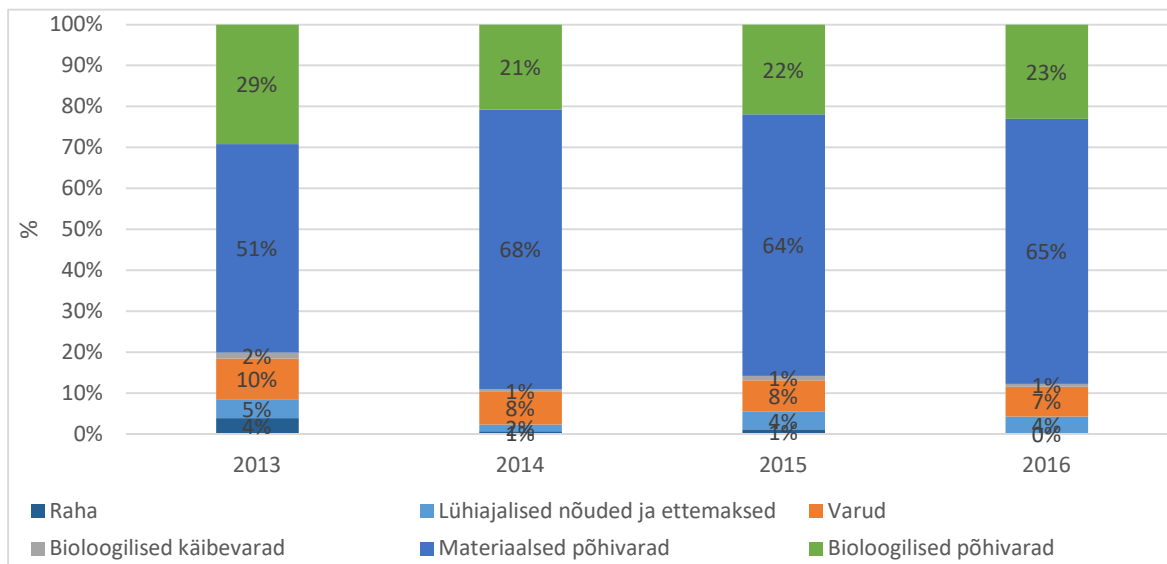
laenukohustised 10,20 mln. €, siis 2016 a. on need kasvanud 18,0 mln. €-ni ehk 76 %. Oluline pikaajaliste laenukohustiste suurenemine toimus 2014 a, siis oli nende kasv 69 %.

Tabel 1. AS Väätsa Agro pikaajalised laenukohustised aastatel 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Pikaajalised laenukohustised	10 202 545	17 236 369	17 697 672	17 955 065

2013-2016 aastatel on ettevõtte pikaajalised kohustised samuti oluliselt suurenenud. Kui 2013 a. oli pikaajaliste laenukohustiste summa 10,2 mln. €, siis 2016 a. oli see 18 mln € ehk suurenenud 76%. Pikaajaliste laenukohustiste kasv on olnud seotud, ettevõtte suurte investeeringutega tootmisse. investeeringute peamine finantseerija on emaettevõtte AS Trigon Dairy Farming Estonia.

Vertikaalanalüüs võimaldab leida üksikute näitajate osakaalud bilansis protsentides. Kokku on analüüsitud nelja majandusaasta aruannet aastatel 2013-2016. 2013-2016 aastatel on ettevõtte koguvarede maht on ühtlustatud sajale protsendile, see võimaldab näha bilansi struktuuri muutust koguvara suhtes. Vertikaalanalüüsi arvutustabel on välja toodud lisas 4. Ettevõtte varade maht on 2013-2016 aastatel suurenenud 13,5 mln. € kuni 21 mln.€-ni ehk 55,5 %. Joonis 7 kirjeldab aktivakirjete osakaalud koguvaradest.

Joonis 7. AS Väätsa Agro aktivakirjete osakaal % koguvarast aastatel 2013-2016

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

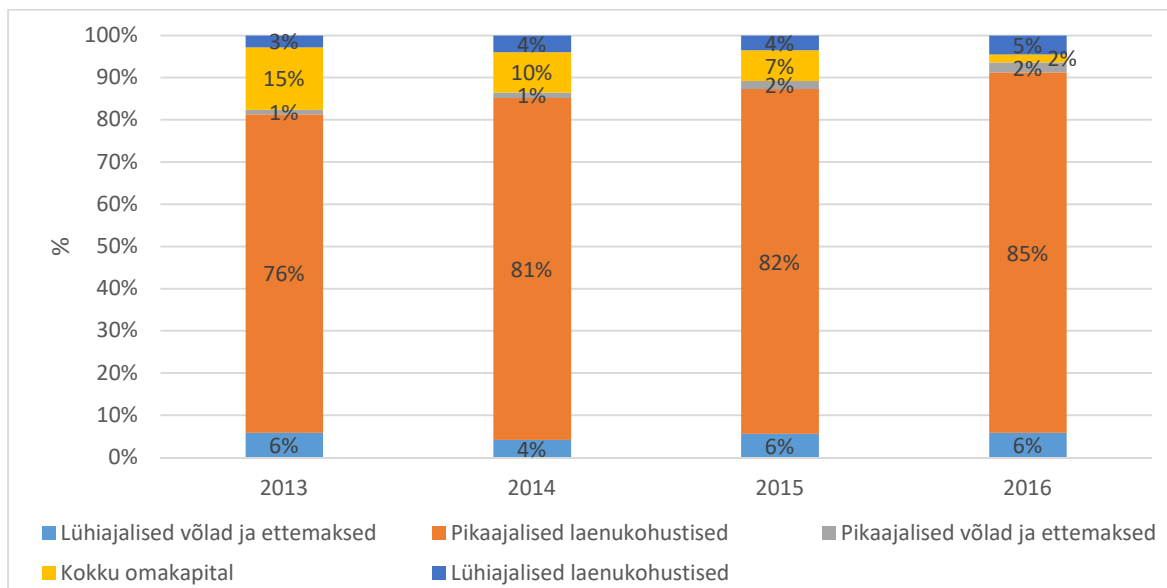
Passivakirjete vertikaalanalüüsi käigus analüüsitakse raha, varude, materiaalseid põhivarade, lühiajaliste nõuete ja ettemaksete ning bioloogiliste varade osakaalude muutuste bilansis.

Aktiva vertikaalanalüüsist selgub, et raha ja varude osakaal koguvarede suhtes on langustrendis. 2013 a. moodustas raha osakaal varadest 4 % , 2016 a. on raha osakaal langenud alla ühe protsendi. Raha osakaalu langus on seotud pikaajaliste laenukohustiste osakaalu suurenemisega. Ettevõtte kohustuste suurenemine on vähendanud ettevõtte likviidsust. Varude osakaal on langustrendis, 2013 a. moodustasid varud 10 % varadest, siis 2016 a. olid need 7 %. Varude osakaalu vähenemine on positiivne, see näitab, et ettevõtte tegeleb aktiivselt käibevarade juhtimisega. Käibevarade osakaalu vähenemine on kaasa toonud ka lühiajaliste kohustiste kattekordaja vähenemise (joonis 8), mis omakorda viitab sellele, et lühiajaliste kohustiste teenindamisel võib ette tulla raskusi. Kõige suurema osa aktivakirjetest moodustavad materiaalsed põhivarad. 2013 a. moodustasid materiaalsed põhivarad 51 % aktivast, siis 2016 a. moodustasid need juba 65%, rahalises väljenduses muutus 2013 a. 14,5 mln. ja 2016 a. 13,6 mln. Põhivarad kokku on 2013-2016 aastatel suurenenud koguvarede suhtes, suurenemine tuleneb tehtud investeeringutest nii hoonetesse kui infrastruktuuri. Bioloogiliste põhivarade osakaal on langenud koguvarede suhtes, kasv on toimunud absoluutnumbrites koos bilansimahu kasvuga. Kui 2013 a. oli bioloogiliste põhivarade osakaal 29 % varadest siis 2016 oli see 23 %. Osakaalu langus on tingitud sellest, et ettevõtte rohkem investeerinud materiaalsesse põhivarasse kui bioloogilisse. Bioloogiliste käibevarade osakaal on muutunud vähem. 2013 a. olid need 2 % varadest ja 2016 a. 1 %.

Joonis 8 kirjeldab passivakirjete muutuseid koguvarede suhtes. Bilansi passiva kirjeldab varade soetamiseks võetud kohustusi laenuandjate ja ettevõtte omanike ees. 2013 -2016 aastate varade maht on ühtlustatud sajale protsendile. Jooniselt selgub, et passivakirjetes moodustavad kõige suurema osakaalu pikaajalised laenukohustised.

2013 a. moodustasid pikaajalised laenukohustised varadest 76 %, siis 2016 a. on need tõusnud 85 % koguvaredest. Pikaajaliste laenukohustiste osakaalu kasv on tingitud, ettevõtte investeeringutesttootmisse, põhiliselt materiaalsesse põhivarasse. Lühiajaliste võlgade ja ettemaksete osakaal varadesse on läbi aastate püsinud 6 % juures. Lühiajaliste laenukohustiste osakaal on 2013-2016 aastatel suurenenud. 2013 a. seisuga moodustavad lühiajalised laenukohustised 3% varadest, siis 2016 a. on need kasvanud 5 %-ni. Lühiajaliste laenukohustiste suurenemine tuleneb pikaajaliste laenukohustiste suurenemisest. Pikaajaliste võlgade ja ettemaksete osakaal on 2013-2016 aastatel suurenenud. 2013 a. seisuga moodustavad pikaajalised võlad ja ettemaksed 1 % varadest,

siis 2016 a. on need kasvanud 2 %-ni. Pikaajaliste võlgade ja ettemaksete suurenemine on seotud ettevõtte likviidsusega, seda mõjutab piima kokkuostuhindade langus.

Joonis 8. AS Väätsa Agro passivakirjete muutus % koguvara suhtes aastatel 2013-2016

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

Jooniselt selgub, et omakapitali osakaal varadest on 2013-2016 aastatel oluliselt vähenemas. 2013 a. oli see 15 % varadest, siis 2016 a. langenud 2%-ni varade mahust. 2013-2016 aastatel selgub, et omakapitali osakaal varadest on pidevalt vähenenud ja pikaajaliste laenukohustiste osakaal suurenenud. Omakapitali osakaalu vähenemine tuleneb võõrkapitali osakaalu suurenemisest. Lisaks on omakapital vähenenud absoluutväärtuses. Kui 2013 a. oli omakapital kokku 2 mln.€, siis 2016 a. oli see 0,39 mln € ehk vähenenud 512 %. Omakapitali vähenemise põhjus tuleneb 2015 a. ja 2016 a. kahjumitest. Autori arvates peaks ettevõtte piima hinna tõusu korral püüdma suurendada omakapitali osakaalu bilansis.

2.3. AS Väätsa Agro finantssuhtarvude analüüs

2.3.1. Maksevõime suhtarvud

Bakalaureusetöös piirduakse ettevõtte analüüsimisel majandusaasta aruannetega, see tähendab, et eraldi materjali otse ettevõtte raamatupidamisest ega teistest ettevõtte sisestest allikatest ei ole kasutatud. Sellest tulenevalt ei kajasta töö teatud spetsiifilisi suhtarve, mis eeldavad rohkemat informatsiooni kui majandusaasta aruannetes kajastatud. Lisas 7 on välja toodud töös kasutatavad suhtarvud aastatel 2013-2016. Lisas 8 on välja toodud 2013-

2016 aastate Statistikaameti koostatud taime ja loomakasvatuse valdkonna ettevõtete keskmised suhtarvud. Teearu järgi on suhtarvuanalüüs üks põhiline finantsanalüüsi meetod.

Esimesena on arvatud maksevõime suhtarvud. Maksevõime suhtarvude abil on võimalik hinnata ettevõtte maksevõimet. Maksevõime suhtarvudest on töös vaatluse all lühiajaliste kohustuste kattekordaja, likviidsuskordaja, maksevalmiduskordaja ja omakapitali kordaja. Tabel 2 kirjeldab AS Väätsa Agro lühiajaliste kohustuste kattekordaja, likviidsuskordajat, maksevalmidusekordajat ja omakapitali kordajat aastatel 2013-2016.

Tabel 2. AS Väätsa Agro lühiajaliste kohustuste kattekordaja, likviidsuskordaja maksevalmiduskordaja ja omakapitali kordaja aastatel 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Lühiajaliste kohustuste kattekordaja	2,30	1,33	1,55	1,18
Likviidsuskordaja	0,98	0,28	0,59	0,41
Maksevalmiduskordaja	0,44	0,08	0,12	0,01
Omakapitali kordaja	6,76	10,46	13,73	53,86

Esimesena on arvatud lühiajaliste kohustuste kattekordaja (valem 1.3.1.1). Lühiajaliste kohustustuste kattekordaja näitab mitu korda katavad ettevõtte käibevarad lühiajalisi kohustusi. 2013 a. oli lühiajaliste kohustuste kattekordaja 2,3, siis 2016 a. on see näitaja 1,18. Teearu liigitab lühiajaliste kohustuste kattekordajat üle 1,6 heaks ja alla 0,9 nõrgaks. Aastatel 2013-2016 on näitaja langustrendis, see tähendab, et käibevarad lühiajaliste kohustuste katmiseks on vähenenud. Statistikaameti välja toodud taime ja loomakasvatuse valdkonna keskmine kordaja oli 2,65, mis ületab oluliselt ettevõtte kordajat 2016 a. seisuga.

Teine oluline likviidsuse näitaja on likviidsuskordaja, mis näitab lühiajaliste võlgnevuste katmist likviidsete käibevaradega. (valem 1.3.1.2) Mida suurem on saadud näitaja, seda paremini on lühiajalised kohustised kaetud likviidsete vahenditega. 2016 a. oli likviidsuskordaja 0,98, siis 2016 a. oli see 0,41. näitaja on 2013-2016 aastatel langustrendis. Näitaja langus on seotud likviidsete käibevahendite langusega ja lühiajaliste kohustuste suurenemisega 2013-2016 aastatel. Likviidsuskordajat saab parandada likviidsete vahendite osakaalu suurendamisega.

Kolmas oluline likviidsuse näitaja on maksevalmiduskordaja. Maksevalmiduskordaja näitab lühiajaliste kohustuste täitmist kõige likviidsemate käibevaradega, milleks loetakse

raha ja väärtpaberid. (valem 1.3.1.3) Ettevõtte kaubeldavad väärtpaberid puuduvad, seega on raha kõige likviidsem vahend millest maksevalmidus kordajat arvutada. Mida suurem on saadud näitaja seda paremini katavad kõige likviidsemad käibevarad lühiajalisi kohustusi. 2013 a. oli maksevalmiduskordaja 0,44, siis 2016 a. on see langenud 0,01-ni. Maksevalmidus kordaja kiire languse on seotud raha osakaalu languse ja lühiajaliste kohustiste suurenemisega bilansis. Statistikaameti koostatud taime ja loomakasvatustettevõtete 2013-2016 a. keskmine maksevalmidus kordaja oli 0,7.

Ettevõtte maksevõime taset pikemas perspektiivis iseloomustab omakapitali kordaja. (valem 1.3.1.4) Mida väiksem on omakapitali kordaja väärtus, seda parem on ettevõtte maksevõime pikemas perspektiivis. Omakapitali kordaja suurenemine annab tunnistust ettevõtte maksevõime halvenemisest pikemas perspektiivis. Aastatel 2013-2016 on omakapitali kordaja oluliselt suurenenud. 2013 a. oli omakapitali kordaja 6,76, siis 2016 a. on kordaja tõusnud 53,86-ni. Näitaja suurenemine on tingitud võõrkapitali osakaalu suurenemisest ja omakapitali osakaalu vähenemisest bilansis.

2.3.2 Kapitali struktuuri suhtarvud

Kapitali struktuuri suhtarvudest on välja toodud võlakordaja, kapitaliseerituskordaja, intressikulude kattekordaja ja keskmine intressimäär. Tabelis 3 on välja toodud AS Väätsa Agro võlakordajad, kapitaliseerituskordaja ja intresside kattekordaja ja keskmine intressimäär. Esimesena on arvatud võlakordaja. (valem 1.3.2.1) Võlakordaja näitab mitu protsenti varadest on finantseeritud laenude arvelt.

Tabel 3. AS Väätsa Agro võlakordaja, kapitaliseerituskordaja, intresside kattekordaja ja keskmine intressimäär % aastatel 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Võlakordaja	0,85	0,90	0,93	0,98
Kapitaliseerituskordaja	0,84	0,90	0,92	0,98
Intresside kattekordaja	1,92	1,05	0,42	-0,56
Keskmine intressimäär	3,14%	3,56%	3,95%	3,69%

Võlakordaja kõrge tase näitab kõrget võõrkapitali osakaalu ja väikest omakapitali osakaalu ettevõtte bilansis. Ettevõtte seisukohast tähendab kõrge võlakordaja reeglina suuremaid igakuiseid kulusid laenude tagasimaksmisele.

Tõsisemad probleemid võivad esile kerkida siis, kui võõrkapitali hind osutub kõrgeks ning sellisel juhul vähendavad intressid ettevõtte kasumit. Aastatel 2013-2016 on ettevõtte võlakordaja suurenenud 85-98 %-ni varadest. Võlakordaja suurenemine näitab seda, et aastatega on ettevõtte kohustuste osakaal bilansis järjest suurenenud ja omakapitali osakaal sellest tulenevalt vähenenud. Kohustuste suurenemise üheks põhjuseks on see, et ettevõtte plaanide elluviimiseks on vaja kapitali. 2016 a. moodustab võõrkapitali osakaal 98 % varadest. Autori arvates tuleks pikas perspektiivis ettevõtte müügitulu struktuuri arvestades võlakordajat vähendada 60 %-ni. Kõrge võlakordaja tingimustes oluline säilitada ja tagada ettevõtte likviidsete vahendite olemasolu, sest eluliselt oluliseks muutub laenude teenindamine. Likviidsuse tagamise seisukohalt on oluline välja tuua, et AS Väätsa Agro omakapitalis puudub eelmiste perioodide jaotamata kasum, millest oleks võimalik likviidsust parandada. Lisaks kõrgele võõrkapitali osakaalule bilansis on kogunenud eelnevatest perioodidest 1,73 mln. € kahjum.

Teine kapitali struktuuri suhtarv on kapitaliseerituskordaja, mis kirjeldab ettevõtte pikaajaliste kohustiste osa bilansis. (valem 1.3.2.2) 2013-2016 aastatel on kapitaliseerituskordaja muutus sarnane võlakordaja muutusega. Kui 2013 a. oli ettevõtte kapitaliseerituskordaja 0,84, siis 2016 a. on see kasvanud 0,98-ni. Näiteks Statistikaameti andmete järgi arvutatud taime ja loomakasvatuse valdkonna keskmine kapitaliseerituskordaja aastatel 2013-2016 oli 0,37. Tabelist selgub, et ka pikaajaliste kohustiste osakaal ettevõtte bilansis on kasvanud oluliselt suuremaks kui valdkonna keskmine.

Kolmas kapitali struktuuri suhtarv on intresside kattekordaja, see kirjeldab ettevõtte võimet maksta intressikulusid. Mida suurem on kordaja väärtus seda paremini suudab ettevõtte katta intressikulu. Intressikulude kattekordaja näitab, et mitu korda katab ärikasum intressikulu. (valem 1.3.2.3) Oluline on välja tuua, et 2013-2016 aastatel on ettevõtte intressikulud absoluutnumbrites kasvanud, mis tähendab seda, et igakuised kulud intressikulude maksmiseks on samuti suurenenud. (vt. lisa 2) Tabelist selgub, et 2013-2016 aastatel on intresside kattekordaja langustrendis. 2013 a. oli intresside kattekordaja 1,92, siis 2016 a. oli näitaja -0,56. Alates 2015 a. ei kata ärikasum intressikulusid, kordaja väärtus on siis 0,42. 2016 a. on tekkinud olukord, kus ärikasum ei kata kogu intressikulu, mis on autori arvates kindlasti riskikoht, sest ettevõtte ärikasumist ei ole võimalik tasuda intressimakseid. 2016 a. on intressikulude kattekordaja väärtus negatiivne, sest ettevõtte

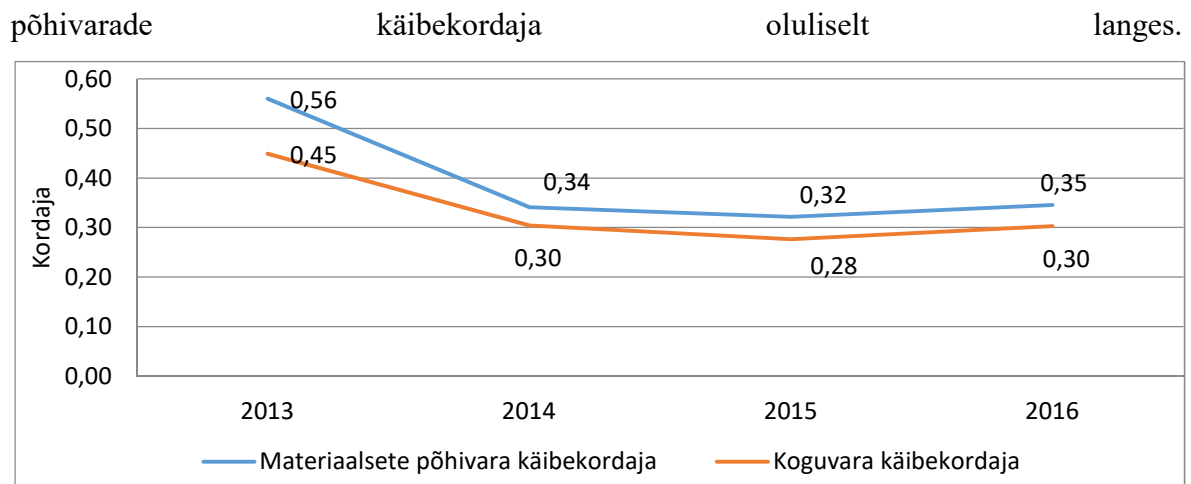
lõpetab majandusaasta 424 231 € suuruse kahjumiga. Näitaja üheks langustrendi põhjuseks on ärikasumi langus 2013-2016 aastatel. (vt. lisa 2)

Tabelis 3 on välja toodud ettevõtte kohustuste keskmine intressimäär. (valem 1.3.2.4) 2013-2016 aastatel on ettevõtte kohustuste keskmine intressimäär püsinud stabiilsena. 2013 a. oli ettevõtte kohustuste keskmine intressimäär 3,13 %, siis 2016 a. on see 3,69 % ehk suurenenud 17 %. Intressimäära suurenemine on tingitud emaettevõtte laenupoliitikast. Intressimäära suurenemine mõjutab intresside kulu ja vähendab ettevõtte kasumit.

Lisaks laenukohustustele on ettevõttel veel kapitalirendikohustised, millega finantseeritakse peamiselt traktorite ja teiste põllumajandusseadmete renti. Kõrge võlakordaja tingimustes võib kapitali kaasamine pankadest olla raskendatud, sest pangad peavad ettevõtet sellest tulenevalt väga riskantseks ja ohtu investeeringust ilma jääda suureks. Peamine ettevõtte finantseerija on emaettevõtte AS Trigon Dairy Farming Estonia. Madalatel piima hinnaperioodidel on emaettevõttega sõlmitud kokkulepe põhiosamaksete peatamiseks. 2016 a. majandusaasta aruande järgi jätkuvad põhiosamaksed tingimusel, et piima hind ületab 300 €/t.

2.3.3 Varade kasutamise suhtarvud

Varade kasutamise suhtarvud näitavad kui efektiivselt kasutab ettevõtte oma varasid müügitulu genereerimiseks. Varade kasutamise suhtarvudest arvutatakse põhivara käibekordaja, koguvara käibekordaja, debitoorse võlgnevuse käibekordaja ja raha laekumise käibevälde päevades. Joonisel 9 on välja toodud materiaalse põhivara käibekordaja ja koguvara käibekordaja. Materiaalse põhivara käibekordaja näitab, kui efektiivselt kasutab ettevõtte materiaalseid põhivarasid. Mida kõrgem on näitaja väärtus seda efektiivsemalt varasid kasutatakse. (valem 1.3.3.1) Mida rohkem suudetakse olemasoleva põhivara müügitulu saavutada seda efektiivsemalt ettevõttes põhivarasid kasutatakse. 2013-2016 aastatel on materiaalse põhivara käibekordaja langustrendis, kui 2013 a. oli kordaja väärtus 0,56, siis 2016 a. on kordaja langenud 0,35-ni. Näitaja väärtuse kiire langus aastatel 2013-2014 on tingitud asjaolust, et materiaalsete põhivarade juurdekasv on olnud oluliselt kiirem kui müügitulu kasv. Kui müügitulu kasvas 2014 a. ainult 6,6 %, siis materiaalsete põhivarade juurdekasv oli 211 %. Oluline on välja tuua, et 2014 a. kasvasid materiaalsed põhivarad üle kahe korra ja see on ka üks põhjus miks

Joonis 9. AS Väätsa Agro materiaalsete põhivarade käibekordaja ja koguvarede käibekordaja aastatel 2013-2016

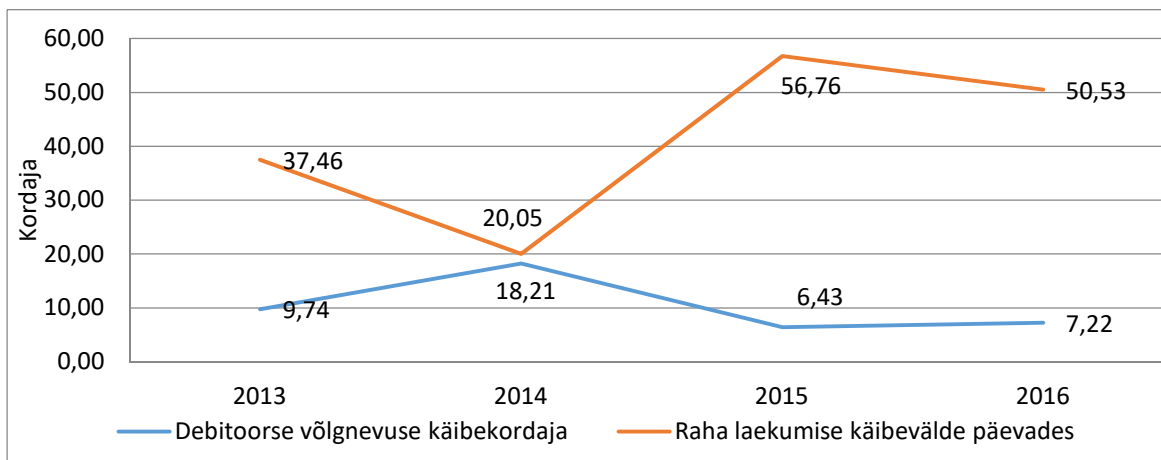
(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

Majandusaasta aruannete järgi on tingitud materiaalse põhivara kiire juurdekasv 2014 a. suurtest investeeringutest tootmisesse, 2015 a. ja 2016 a. on ettevõtte investeeringute mahud stabiliseerunud.

Kõiki ettevõttes kasutuses olevate varade kasutust kirjeldab koguvarede käibekordaja. Koguvarede käibekordaja näitab kui efektiivselt kasutab ettevõtte kõiki kasutuses olevaid varasid. (valem 1.3.3.2) Sarnaselt materiaalse põhivara käibekordajale, näitab ka koguvarede käibekordaja suurenemine seda, et varasid kasutatakse efektiivsemalt. 2013-2016 aastatel on koguvara käibekordaja langustrendis, kui 2013 a. oli kordaja väärtus 0,45, siis 2016 a. on kordaja langenud 0,30-ni. Näitaja languse on mõjutatud materiaalse põhivara käibekordaja langusest. Jooniselt 9 selgub, et nii materiaalse põhivara käibekordaja kui koguvarede käibekordaja trend on sarnane.

Autori arvates võiksid mõlemad varade kasutuse efektiivsust näitavad kordajad olla pikemaajalisel aastatel kasvutrendis, seda muidugi tingimusel, et toorpiima hind püsib samuti võimalikult stabiilsena. Uute tehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtt, näiteks uus lüpsikarusell, peaks pikemas perioodis parandama ettevõtte varade kasutamise efektiivsuse näitajaid. Tänu tehnoloogia abile on võimalik tootmist paremini juhtida ja erinevaid protsesse kiiremaks muuta. Järjest enam on tehnoloogial üha suurem roll ettevõtete tootlikkuse kasvatamises. Joonisel 10 on välja toodud debitoorse võlgnevuse käibekordaja ja raha laekumise käibevälde päevades. Debitoorse võlgnevuse käibekordaja selgitab kui

efektiivselt tegeleb ettevõtte võlgade sissenõudmisega. (valem 1.3.3.3) Mida kõrgem on näitaja väärtus, seda paremini laekuvad debitoorsed nõuded.

Joonis 10. AS Väätsa Agro debitoorse võlgnevuse käibekordaja ja raha laekumise käibevälde päevades aastatel 2013-2016

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

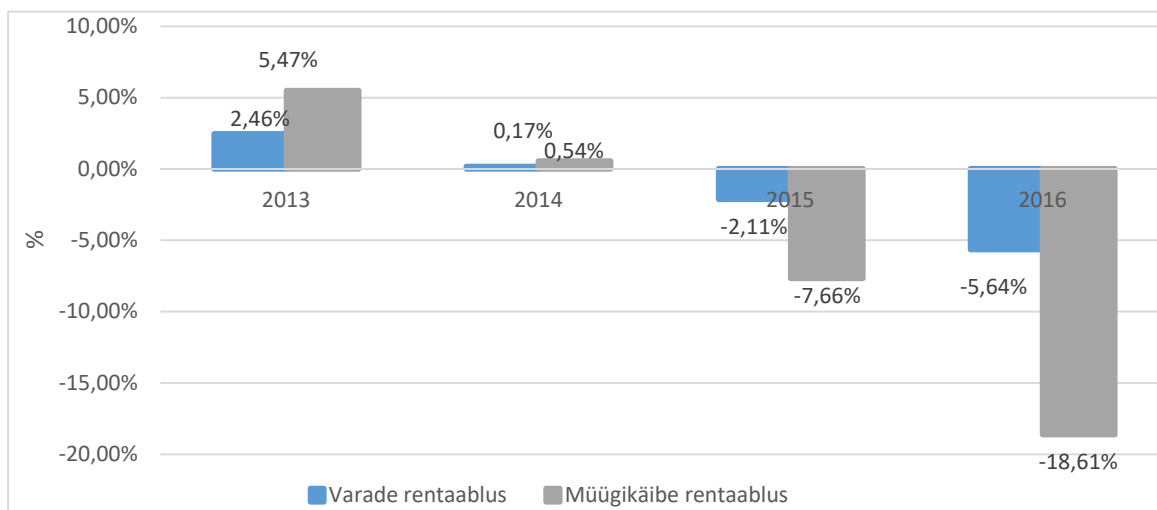
2013-2016 aastatel on debitoorse võlgnevuse käibekordaja väikeses langustrendis. Kui 2013 a. oli kordaja 9,74, siis 2016 a. 7,22. Näitaja on languses, sest võlgnevuste laekumine on halvenenud.

Raha laekumise käibevälde päevades näitab kui kiiresti ettevõtte nõuded laekuvad. (valem 1.3.3.4) Mida väiksem on näitaja väärtus, seda kiiremini maksete laekumised toimuvad. 2013-2016 aastatel on näitaja väärtus kasvutrendis, mis tähendab seda, et raha laekumine on halvenenud, 2013 a. oli näitaja 37,46, siis 2016 a. 50,53 päeva. Jooniselt 12 selgub, et raha laekumise käibevälde suurenedes väheneb debitoorse võlgnevuse käibekordaja ning vastupidi. Mida pikemaks muutuvad maksete tähtajad, seda suuremaks muutub debitoorne võlgnevus ja vastupidi. Debitoorse võlgnevuse käibekordaja suurenemine langeb kokku piima hinna langusega 2015 a. ja 2016 a. Likviidsuse tagamise seisukohast on ettevõttel oluline tegeleda aktiivselt nõuete sissenõudmisega.

2.3.4. Rentaablussuhtarvud

Rentaablusnäitajad iseloomustavad kui kasumlikult ettevõtte tegutseb. Rentaablussuhtarvudest on töös arvatud müügikäibe-, koguvarade- ja omakapitali puhasrentaablused. Võrreldes näitajaid eelmiste perioodidega on võimalik analüüsida kui

kasumlikult ettevõtte on läinud. Joonisel 11 on välja toodud AS Väätsa Agro koguvarade ja müügikäibe puhasrentaablused protsentides.

Joonis 11. AS Väätsa Agro varade ja müügikäibe puhasrentaablus % aastatel 2013-2016

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal)

Esimesena on arvatud müügikäibe puhasrentaablus ehk kasumlikkus (valem 1.3.4.1). Müügikäibe puhasrentaablus näitab, mitu protsenti moodustab puhaskasum müügitulust. Mida kõrgem on näitaja, seda kasumlik on ettevõtte tegevus. 2013 a. oli ettevõtte müügikäibe puhasrentaablus 5 % siis 2016 a. on see langenud -19 %-ni. Näitaja languse on seotud madalast piima hinnast, mis on kaasa toonud kasumi olulise vähenemise aastatel 2015 – 2016. 2016 a. majandusaasta lõppes 1,18 mln. € suuruse kahjumiga. Näiteks võrreldes ettevõtte müügikäibe puhasrentaablust riskivaba tulumääraga milleks loetakse Saksamaa 10-aastase võlakirja viimase viie aasta keskmine tulusus, siis selgub, alates 2014 a. on ettevõtte müügikäibe puhasrentaabluse määr olnud allapool riskivaba tulumäära. Riskivaba tulumäär oli 2013 a. 2,81 %, 2014 a. 2,33 % ja 2015 a. 1,92 %.

Varade kasumlikkust iseloomustab varade puhasrentaablus. Varade puhasrentaablus näitab, mitu protsenti moodustab puhaskasum varade mahust, ehk mitu protsenti kasumit varad toodavad (valem 1.3.4.2). Mida kõrgem on varade puhasrentaablus, seda rohkem kasumit varad ettevõttele teenivad. 2013 a. oli varade puhasrentaablus 2 %, siis 2016 a. oli see -6 %. Rentaablusnäitajate langus on tingitud kasumi langusest ning 2015 a. ja 2016 a. kahjumitest.

Omakapitali puhasrentaablus väljendab omakapitali kasumlikkust. Mida suurem on omakapitali puhasrentaablus, seda rohkem kasumit teenivad ettevõtte omanike poolt

investeeritud varad. (valem 1.3.4.3) Tabelis 4 on välja toodud ettevõtte omakapitali puhasrentaablused.

Tabel 4. AS Väätsa Agro omakapitali puhasrentaablus % aastatel 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Omakapitali puhasrentaablus %	16,61%	1,73%	-29,04%	-303,72%

2013 a. oli ettevõtte omakapitali puhasrentaablus 16,61 %, siis 2016 a. on see langenud suurde miinusesse. 2013-2016 aastatel on omakapitali puhasrentaablus oluliselt langenud, langus tuleneb ettevõtte kasumi langusest 2015 a. ja 2016 a. 2013 - 2016 aastatel oli Statistikaameti koostatud taime ja loomakasvatuse ettevõtete keskmine omakapitali puhasrentaabluse näitaja 5,64 %. Alates 2014 a. on ettevõtte omakapitali puhasrentaabluse näitaja Statistikaameti keskmisest näitajast väiksem. Selleks, et ettevõtte omanike paigutatud varad rohkem kasumit teeniksid tuleks, riske maandada ja ettevõtet edasi arendada.

Ettevõtte 2016 a. majandusaasta tegevusaruandes märgitakse lisaks, et tingituna mitmest järjestikulisest piimandussektorile ebasoodsast aastast on ettevõtte omakapital langenud alla poole aktsiakapitalist (31.12.2016 järgi oli omakapital 390 482 € ja aktsiakapital 1 936 133 €).

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada milliseks on kujunenud 2013-2016 aastatel AS Väätsa Agro finantsseisund tulenevalt piima hinna muutusest ning välja tuua finantsanalüüsi tulemusel selgunud kitsaskohad. Ettevõtte finantsanalüüs võimaldab juhtkonnal saada teavet ettevõtte finantsseisundist ning selgitada kitsaskohad ettevõtte arengus. Ettevõtte edu on tänapäeval oluliselt seotud ettevõtte juhtimisega. Eesti majanduses on olnud perioode kui paljud põllumajandustootjad on pidanud tegevuse lõpetama madalate tooraine hindade tingimustes. Väheseid pankrotini jõudnud ettevõtteid on õnnestunud päästa, teisi mitte. Põhiliselt saab raskustesse sattumist vältida ettevõtte parema juhtimise tulemusel. Alates 2012 a. on AS Väätsa Agro uue omaniku omanduses alustanud investeeringute tegemisega tootmisse. Järvamaale Lõõlasse on rajatud täiesti uus ja kaasaegne piimafarm koos sinna juurde kuuluva infrastruktuuriga.

Bakalaureusetöö on jaotatud kaheks osaks. Teoreetilises osas selgitati finantsanalüüsi läbiviimise teoreetilisi võimalusi, mille käigus anti ülevaade bilansi horisontaal- ja vertikaalanalüüsist ning suhtarvude analüüsist. Bakalaureusetöö empiirilises osas tutvustati ettevõtet ja põllumajandussektori arenguid ning teostati AS Väätsa Agro finantsanalüüs. Finantsanalüüs jaguneb horisontaal-, vertikaal- ja suhtarvude analüüsiks. Finantssuhtarvude analüüs moodustab mahuka osa tööst, selle käigus analüüsiti ettevõtte maksevõime, kapitali struktuuri, varade kasutamise ja rentaabluse suhtarve. Lisaks võrreldi saadud suhtarve Teearu ning 2013-2016 aastate Statistikaameti koostatud taime ja loomakasvatus valdkonna keskmise suhtarvuga.

2013-2016 aastatel on AS Väätsa Agro teinud suuri investeeringuid tootmisse. Suurte investeeringute läbiviimiseks on kasutatud võõrkapitali. Ettevõtte investeeringute peamine finantseerija on olnud emaettevõtte AS Trigon Dairy Farming Estonia, seetõttu on ka investeerimiseks vajaliku kapitali kaasamine olnud lihtsam. Aruannete horisontaal- ja vertikaalanalüüsi käigus võrreldi bilansi aktiva- ja passiva struktuuri muutust. Bilansi aktiva analüüs käigus selgus, et 2013-2016 aastatel on kasvanud materiaalse põhivara osakaal bilansis 51% kuni 65% -ni. Lisaks on absoluutnumbrites 2013-2016 aastatel kasvanud ka bioloogilised varad. Bilansi passiva analüüsis selgus, et omakapitali osakaal on 2013-2016 aastatel vähenenud ja võõrkapitali osakaal pidevalt kasvanud. Pikaajaliste laenukohustiste osakaal on kasvanud 2016 a. 85 % -ni ja omakapitali osakaal 2% -ni varadest. Passiva struktuurist selgub, et 2016 a. on võõrkapitali osakaal bilansis 98%.

2013-2016 aastatel on ettevõtte ärikasum langustrendis, 2015 a. ja 2016 a. lõpetab ettevõtte majandusaasta kahjumiga, vastavalt 457 751 € ja 1 185 955 €. Mõlema aasta kahjumid on tingitud madalast piima kokkuostu hinnast, mis püsisid mõlemal aastal 236 €/t juures. Piimakarjakasvatajatele olid soodsad 2013 a. ja 2014 a., siis oli keskmine piimahind vahemikus 327 €/t kuni 338 €/t. Võrreldes omavahel 2014 a. ja 2015 a., siis selgub, et kokkuostu hinna langus oli 38 %. Piima hinna languse üks põhjusi on Euroopa Liidu ja Vene Föderatsiooni vahelised kaubanduspiirangud mis puudutasid otseselt piima ja piimasaaduste müüki. Piima kokkuostu hinna langus 2015 a. muudab piimakarjakasvatajate tootmise kahjumlikuks. 2016 a. seisuga puudub ettevõtte omakapitalis jaotamata kasum, eelmistest perioodidest on kokku kogunenud 1,75 mln. € kahjum. 2016 a. majandusaasta aruande järgi on planeeritud kahjum katta tulevaste aastate kasumist. Horisontaal- ja vertikaalanalüüsi tulemusel selgus, et ettevõtte varade koosseis on kasvanud koos võõrkapitali osatähtsuse suurenemisega ettevõtte bilansis.

Finantsuhtarvude analüüsi käigus arvutati ettevõtte 2013-2016 aastate maksevõime, kapitalistruktuuri, varade kasutuse ja rentaablussuhtarve. Maksevõime suhtarvude analüüsis näitas lühiajaliste kohustiste kattekordaja analüüs seda, et kordaja väärtus on aastatega vähenenud. Ettevõtte likviidsus ehk maksevõime tase on aastatega halvemaks muutunud. Näitaja pikaajaline vähenemine võib kaasa tuua olukorra, kus lühiajaliste kohustiste täitmine võib saada raskendatud. Likviidsete vahendite olemasolu on kõrge võlakordaja tingimustes oluline, ettevõtte kohustuste täitmise seisukohalt. Ettevõtte peaks rohkem tähelepanu pöörama likviidsuse parandamisele. Kapitalistruktuuri suhtarvudest on oluliselt suurenenud võlakordaja ja kahanenud intresside kattekordaja. Võlakordaja suurenemine on kaasa toonud intresside kattekordaja vähenemise. Intresside kattekordaja on oluline näitaja, sest pikaajaline vähenemine võib ettevõttele kaasa tuua makseraskuseid. Pikemas perspektiivis on oluline ettevõtte võõrkapitali osakaalu vähendamine.

Varade kasutamise suhtarvud olid 2013-2016 aastatel langustrendis. Langustrendi üks põhjusi on suured põhivara investeeringud ja madalast piima hinnast tingitud väike müügitulu. Piima hinna tõus korral paranevad ka varade kasutusega seotud näitajad, sest varade tootlikkus on pikkade aastatega järjest paranenud. Rentaablussuhtarvude analüüs näitas, et ettevõtte rentaablusnäitajad on 2013-2016 aastatel oluliselt vähenenud. Näitajate langused on tingitud ettevõtte kasumlikkuse langusest seoses madalate piimahindadega. Võrreldes ettevõtte müügi käibe puhasrentaablust riskivaba tulumääraga milleks loetakse

Saksamaa 10-aastase võlakirja viimase viie aasta keskmine tulusus, siis selgub, alates 2014 a. on ettevõtte müügikäibe puhasrentaabluse määr jäänud allapool riskivaba tulumäära. Riskivaba tulumäär oli 2013 a. 2,81 %, 2014 a. 2,33 % ja 2015 a. 1,92 %. Ettevõtte rentaablusnäitajaid saavad paraneda üksnes piima hinna tõusu korral. Ettevõtte seisukohast tuleks otsida paremaid lepinguid piima müügiks ning tegeleda piima omahinna taseme vähendamisega.

Bakalaureusetöö tulemusel selgus, et piima hinna oluline muutus 2013-2016 aastatel mõjutab ettevõtet finantstulemusi otseselt. 2015 a. ja 2016 a. langes piima kokkuostu hind 236 €/t, mis tähendab tootjate jaoks tootmist allpool omahinna taset. Madala piima hinna tasemel tootmine on piimakarjakasvatajatele kahjumlik, ning pikemaajaliselt viib ettevõtte makseraskustesse. Piima turuhind on ettevõtte seisukohalt sõltumatu muutuja, see tähendab, et ettevõtte ei saa seda ise kujundada ega ette ennustada. Ettevõtte peab jätkama tegelemist sõltuvate muutujatega ehk nende muutujatega, millest kujuneb toodangu omahinna. Finantsanalüüsi tulemusel selgus, et aastatel 2013- 2016 on ettevõtte varade maht ja võõrkapitali osakaal suurenenud. Tingituna ettevõtte spetsialiseerumisest piimakarjakasvatusele ning müügitulu struktuurist, sõltuvad ettevõtte finantstulemused otseselt piima kokkuostu hinnast. Seetõttu halvendab piima hinna ulatuslik langus oluliselt ettevõtte finantstulemusi. 2016 a. majandusaasta aruande järgi iseloomustab ettevõtte finantsseisundit kõrge võõrkapitali osakaal ja eelnevate aastatega kogunenud 1,75 mln. € suurune kahjum. 2016 a. bilansi järgi on ettevõtte likviidsuse seisukohalt kõige kriitilisem asjaolu, reserve puudumine. Ettevõtte peaks rohkem tähelepanu pöörama omakapitali osakaalu suurendamisele ja võõrkapitali osakaalu vähendamisele bilansis. Ettevõtte finantsseisundi tõttu on raskendatud kõrge võlakordaja tingimustes pankadest täiendavat võõrkapitali juurde laenata. Kõrge võlakordaja tingimuste on ettevõttel esmatähtis tagada likviidsed vahendeid kohustuste teenindamiseks. Vaatamata kõrgele võlakordajale ja kogunenud suurele kahjumile on ettevõtte jätkuvalt tegutsev. Oluline on, et emaettevõtte jätkaks panustamist ettevõttesse, nii rahaliste vahenditega kui maksepuhkuse võimaldamisega piima hinna madalatel perioodidel. Ettevõtte finantspositsiooni saab parandada üksnes järk-järgult, esmalt makstes tagasi tekkinud võlad. Autori arvates võiks pikemaajalises perspektiivis ettevõtte võlakordajat oluliselt vähendada. Ettevõttel on investeeringute tõttu suured kohustused emaettevõtte ees, kuid aastatega on suudetud tootlikkuse näitajad oluliselt parandada. Autori arvates on oluline jätkata ettevõttes tootlikkuse parandamist, seda loomade tõuaretuse kui tehnoloogilisest küljest. Seni

teostatud investeeringute mõju ei kajastu veel ettevõtte 2016 a. majandustulemustes ning on iseloomult pikaajalised.

Ettevõttesse tehtud investeeringud on pikaajalised, tulevikku vaatavad ning piima hinna tõusu korral on võimalik tekkinud kahjum tasuda ning ettevõtte finantspositsiooni parandada laenude tagasimaksmise tulemusel. Tulevikku perspektiivis on piima hinna stabiliseerumise tingimustes tehtud investeeringute potentsiaal alles realiseerumas. Piimakarjakasvataja jaoks on stabiilne piima turuhind oluline, sest see võimaldab oluliselt paremini ettevõtet juhtida ja arendada. 2016 a. majandusaasta aruande järgi on ettevõtte tulevikuplaanides lisaks tootmise laiendamisele planeeritud rajada ka biogaasijaam ja piimakombinaat. Trendid maailmas toetavad tehtud investeeringuid, eeskätt demograafilised trendid mis pikemas perspektiivis suurendavad nõudlust toiduainete järele. Kui tulevikus õnnestub lisaks efektiivsemale piimatootmisele ka toorainet edasi väärindada, on eeldused kasumlikuks tootmiseks tagatud.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Alver, A.** (2018). Aasta põllumees Margus Muld peab hoolsalt silmas tasuvust - *Maaleht* [e-ajakiri] <http://maaleht.delfi.ee/archive/aasta-pollumees-margus-muld-peab-hoolsalt-silmas-tasuvust?id=81685699> (10.04.2018).
2. **Alver, J., Reinberg, L.** (2002). Juhtimisarvestus, Teine täiendatud väljaanne. Tallinn: Deebet. 431 lk.
3. **Aruste, V.** (2007). Finantsanalüüs vastused igapäevastele küsimustele. Tallinn: Forenia. 171 lk.
4. AS Väätsa Agro kehtiv registrikaardi väljatruk. (andmed uuendatud 10.08.2016) - *Registrite ja Infosüsteemide Keskus*. <https://ariregister.rik.ee/ettevotja> (10.08.2017).
5. **Barkley, A., Barkley, P.** (2016). Principles of agricultural economics. Second edition. New York: Routledge. 424 lk.
6. **Barry, P., Ellinger, P.** (2010). Financial management in agriculture. Seventh edition. Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall. 397 lk.
7. Dairy Farming. (2017).- *Trigon Capital* <http://www.trigoncapital.com/offerings/emerging-agri/dairy-farming> (25.07.2017).
8. **Iilsson, R.** (2004). Finantsanalüüs ja planeerimine. Tallinn: Printon Trükikoda. 451 lk.
9. **Karu, S., Zirnask, V.** (2001). Rahakäibe juhtimine II osa. Tartu: Rafiko. 252 lk.
10. **Kõomägi, M.** (2006). Äirahandus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 276 lk.
11. **Kütt, J.** (2009). Sissejuhatus raamatupidamisse. Tallinn: Külim. 95 lk.
12. **Moss, C.** (2013). Agricultural finance. New York: Routledge. 288 lk.
13. **Niinepuu, I.** (2017). Majandusliku jätkusuutlikkuse mõõtmine vee-ettevõttes. Tartu: Eesti Maaülikool. 92 lk.
14. **Peterson, M.** (2000). Finantsanalüüs. Tallinn: Külim. 168 lk.
15. PM18. Piima kokkuost. (andmed uuendatud 22.07.2017). - *Eesti Statistika andmebaas*. http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/13Pellumajandus/06Pellumajandussaaduste_tootmine/02Loomakasvatussaaduste_tootmine/02Loomakasvatussaaduste_tootmine.asp (10.08.17).
16. PM023. Ettevõtete tegevusala suhtarvud. (andmed uuendatud 16.03.2018). - *Eesti Statistika andmebaas*. http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=EM023&ti=ETTEV%D5TETE+TEGEVUSALA+%28EMTAK+2008%29+SUHTARVUD+T%D6%D6GA+H%D5IVATUD+ISIKUTE+ARVU+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/03Ettevetete_majandusnaitajad/04Ettevetete_suhtarvud/02Aastatstatistika/&lang=2 (25.03.2018).
17. Raamatupidamise seadus. (vastu võetud 20.11.2002, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.01.2018). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/125052012016> (10.01.2018).

18. **Rünkla, J.** (2003). Ärianalüüs. Tallinn: Külim. 182 lk.
19. **Tearu, A.** (2005). Ettevõtte finantsjuhtimine. Tallinn: Pegasus. 223 lk.
20. **Teker, S.** (2016). Financial Performance of Top 20 Airlines. - *ScienceDirect* [e-ajakiri] <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816315695> (12.04.18).
21. The World Factbook. (2017). - *CIA* <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html> (10.02.2018).
22. Venemaa sanktsioonid Euroopa Liidu toidukaupadele. - *Maaeluministeerium*. <https://www.agri.ee/et/venemaa-sanktsioonid-euroopa-liidu-toidukaupadele> (22.02.2018).
23. **Vooro, A.** (2011). Bioloogiliste varade kajastamine raamatupidamises. Trükis. Tartu: Tartumaa Põllumeeste Liit. 60 lk.
24. Väätša Agro kiire arengu taga on muudatused farmi juhtimises. (2017) - *Delaval*. <http://www.delaval.ee/DeLavalist/DeLavalu-uudised/?nid=123272> (20.07.2017).
25. **Zirnask, V.** (2008). Strateegiline finantsjuhtimine idee kohtub rahakotiga. Tallinn: Äripäev. 168 lk.

LISAD

Lisa 1. AS Väätsa Agro bilanss perioodil 2013 – 2016

Varad	2013	2014	2015	2016
Käibevarad				
Raha	515 742	134 300	239 517	13 763
Nõuded ja ettemaksed	622 273	355 141	929 636	882 260
Varud	1 334 182	1 687 235	1 655 026	1 528 926
Bioloogilised varad	206 485	136 390	232 472	146 538
Kokku käibevarad	2 678 682	2 313 066	3 056 651	2 571 487
Põhivarad				
Nõuded ja ettemaksed	56 433	57 345	52 802	8 728
Materiaalsed põhivarad	6 844 262	14 494 527	13 800 075	13 608 446
Bioloogilised varad	3 931 128	4 412 552	4 742 092	4 843 964
Kokku põhivarad	10 831 823	18 964 424	18 594 969	18 461 138
Kokku varad	13 510 505	21 277 490	21 651 620	21 032 625
Kohustised ja omakapital				
Kohustised				
Lühiajalised kohustised				
Laenukohustised	378 257	845 624	765 595	949 651
Võlad ja ettemaksed	787 212	892 491	1 207 653	1 230 411
Kokku lühiajalised kohustised	1 165 469	1 738 115	1 973 248	2 180 062
Pikaajalised kohustised				
Laenukohustised	10 202 545	17 236 369	17 697 672	17 955 065
Võlad ja ettemaksed	143 469	268 818	404 263	507 016
Kokku pikaajalised kohustised	10 346 014	17 505 187	18 101 935	18 462 081
Kokku kohustised	11 511 483	19 243 302	20 075 183	20 642 143
Omakapital				
Aktsiate nimiväärtus	1 936 133	1 936 133	1 936 133	1 936 133
kohustuslik reservkapital	207 700	207 700	207 700	207 700
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	-476 751	-144 811	-109 645	-567 396
Aruandeaasta kasum	331 940	35 166	-457 751	-1 185 955
Kokku omakapital	1 999 022	2 034 188	1 576 437	390 482
Kokku kohustised ja omakapital	13 510 505	21 277 490	21 651 620	21 032 625

(Allikas: AS Väätsa Agro majandusaasta aruanded 2013-2016)

Lisa 2. AS Väätsa Agro kasumiaruanne perioodil 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Müügitulu	6 063 168	6 466 481	5 978 511	6 373 198
Muud äritulud	1 042 307	750 418	1 241 866	876 771
Põllumajandusliku toodangu varude jääkide muutus	-226 113	-139 256	-518 875	-723 857
Kasum (kahjum) bioloogilistelt varadelt	-51 719	197 128	231 954	-23 060
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-3 607 237	-3 756 097	-3 726 267	-4 001 296
Mitmesugused tegevuskulud	-296 437	-339 032	-445 948	-421 074
Tööjõukulud	-1 754 413	-1 805 534	-1 547 434	-1 621 235
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-455 697	-592 091	-866 717	-882 388
Muud ärikulud	-18 292	-61 932	-10 291	-1 290
Ärikasum (kahjum)	695 567	720 085	336 799	-424 231
Intressikulud	-361 738	-685 106	-793 972	-761 759
Muud finantstulud ja -kulud	-1 889	187	-578	35
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	331 940	35 166	-457 751	-1 185 955
Aruandeaasta kasum(kahjum)	331 940	35 166	-457 751	-1 185 955

(Allikas: AS Väätsa Agro majandusaasta aruanded 2013-2016)

Lisa 3. AS Väätsa Agro bilansi horisontaalanalüüs perioodil 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Varad				
Käibevarad				
Raha	100%	26%	46%	3%
Nõuded ja ettemaksed	100%	57%	149%	142%
Varud	100%	126%	124%	115%
Bioloogilised varad	100%	66%	113%	71%
Kokku käibevarad	100%	86%	114%	96%
Põhivarad				
Nõuded ja ettemaksed	100%	102%	94%	15%
Materiaalsed põhivarad	100%	212%	202%	199%
Bioloogilised varad	100%	112%	121%	123%
Kokku põhivarad	100%	175%	172%	170%
Kokku varad	100%	157%	160%	156%
Kohustised ja omakapital				
Kohustised				
Lühiajalised kohustised				
Laenukohustised	100%	224%	202%	251%
Võlad ja ettemaksed	100%	113%	153%	156%
Kokku lühiajalised kohustised	100%	149%	169%	187%
Pikaajalised kohustised				
Laenukohustised	100%	169%	173%	176%
Võlad ja ettemaksed	100%	187%	282%	353%
Kokku pikaajalised kohustised	100%	169%	175%	178%
Kokku kohustised	100%	167%	174%	179%
Omakapital				
Aktsiate nimiväärtus	100%	100%	100%	100%
Kohustuslik reservkapital	100%	100%	100%	100%
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	100%	30%	23%	119%
Aruandeaasta kasum	100%	11%	-138%	-357%
Kokku omakapital	100%	102%	79%	20%
Kokku kohustised ja omakapital	100%	157%	160%	156%

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2013-2016)

Lisa 4. AS Väätsa Agro bilansi vertikaalanalüüs perioodil 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Varad				
Käibevarad				
Raha	3,82%	0,63%	1,11%	0,07%
Nõuded ja ettemaksed	4,61%	1,67%	4,29%	4,19%
Varud	9,88%	7,93%	7,64%	7,27%
Bioloogilised varad	1,53%	0,64%	1,07%	0,70%
Kokku käibevarad	19,83%	10,87%	14,12%	12,23%
Põhivarad				
Nõuded ja ettemaksed	0,42%	0,27%	0,24%	0,04%
Materiaalsed põhivarad	50,66%	68,12%	63,74%	64,70%
Bioloogilised varad	29,10%	20,74%	21,90%	23,03%
Kokku põhivarad	80,17%	89,13%	85,88%	87,77%
Kokku varad	100%	100%	100%	100%
Kohustised ja omakapital				
Kohustised				
Lühiajalised kohustised				
Laenukohustised	2,80%	3,97%	3,54%	4,52%
Võlad ja ettemaksed	5,83%	4,19%	5,58%	5,85%
Kokku lühiajalised kohustised	8,63%	8,17%	9,11%	10,37%
Pikaajalised kohustised				
Laenukohustised	75,52%	81,01%	81,74%	85,37%
Võlad ja ettemaksed	1,06%	1,26%	1,87%	2,41%
Kokku pikaajalised kohustised	76,58%	82,27%	83,61%	87,78%
Kokku kohustised	85,20%	90,44%	92,72%	98,14%
Omakapital				
Aktsiate nimiväärtus	14,33%	9,10%	8,94%	9,21%
Kohustuslik reservkapital	1,54%	0,98%	0,96%	0,99%
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	-3,53%	-0,68%	-0,51%	-2,70%
Aruandeaasta kasum	2,46%	0,17%	-2,11%	-5,64%
Kokku omakapital	14,80%	9,56%	7,28%	1,86%
Kokku kohustised ja omakapital	100%	100%	100%	100%

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2013-2016)

Lisa 5. AS Väätsa Agro kasumiaruande horisontaalanalüüs perioodil 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Müügitulu	100%	106,65%	98,60%	105,11%
Muud äritulud	100%	72,00%	119,15%	84,12%
Põllumajandusliku toodagu varude jääkide muutus	100%	61,59%	229,48%	320,13%
Kasum (kahjum) bioloogilistelt varadelt	100%	-381,15%	448,49%	44,59%
Kaubad, toore, materjal ja teenused	100%	104,13%	103,30%	110,92%
Mitmesugused tegevuskulud	100%	114,37%	150,44%	142,05%
Tööjõukulud	100%	102,91%	88,20%	92,41%
Põhivara kulum ja väärtuse langus	100%	129,93%	190,20%	193,63%
Muud ärikulud	100%	338,57%	56,26%	7,05%
Ärikasum (kahjum)	100%	103,52%	48,42%	-60,99%
Intressikulud	100%	189,39%	219,49%	210,58%
Muud finantstulud ja -kulud	100%	-9,90%	30,60%	-1,85%
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	100%	10,59%	137,90%	-357,28%
Aruandeaasta kasum (kahjum)	100%	10,59%	137,90%	-357,28%

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2013-2016)

Lisa 6. AS Väätsa Agro kasumiaruande vertikaalanalüüs perioodil 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016
Müügitulu	100%	100%	100%	100%
Muud äritulud	17,19%	11,60%	20,77%	13,76%
Põllumajandusliku toodangu varude jääkide muutus	3,73%	2,15%	8,68%	11,36%
Kasum (kahjum) bioloogilistelt varadelt	0,85%	3,05%	3,88%	0,36%
Kaubad, toore, materjal ja teenused	59,49%	58,09%	62,33%	62,78%
Mitmesugused tegevuskulud	4,89%	5,24%	7,46%	6,61%
Tööjõukulud	28,94%	27,92%	25,88%	25,44%
Põhivara kulum ja väärtuse langus	7,52%	9,16%	14,50%	13,85%
Muud ärikulud	0,30%	0,96%	0,17%	0,02%
Ärikasum (kahjum)	11,47%	11,14%	5,63%	-6,66%
Intressikulud	5,97%	10,59%	13,28%	11,95%
Muud finantstulud ja -kulud	0,03%	0,00%	0,01%	0,00%
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	5,47%	0,54%	7,66%	-18,61%
Aruandeaasta kasum (kahjum)	5,47%	0,54%	7,66%	-18,61%

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2013-2016)

Lisa 7. AS Väätsa Agro finantssuhtarvud perioodil 2013-2016

Maksevõime suhtarvud	2013	2014	2015	2016
Lühiajaliste kohustiste kattekordaja, korda	2,30	1,33	1,55	1,18
Likviidsuskordaja, korda	0,98	0,28	0,59	0,41
Maksevalmiduskordaja, korda	0,44	0,08	0,12	0,01
Omakapitali kordaja, korda	6,76	10,46	13,73	53,86
Kapitali struktuuri suhtarvud				
Võlakordaja, korda	0,85	0,90	0,93	0,98
Kapitaliseerituskordaja, korda	0,84	0,90	0,92	0,98
Intresside kattekordaja, korda	1,92	1,05	0,42	-0,56
Keskmine intressi määr, %	0,03	0,04	0,04	0,04
Varade kasutamise suhtarvud				
Materiaalsete põhivarade käibesagedus, korda aastas	0,56	0,34	0,32	0,35
Varade käibesagedus, korda aastas	0,45	0,30	0,28	0,30
Debitoorse võlgnevuse käibekordaja, korda	9,74	18,21	6,43	7,22
Raha laekumise käibevälde päevades, päeva	37,46	20,05	56,76	50,53
Rentaablussuhtarvud				
Müügitulu puhasrentaablus, %	5,47	0,54	-7,66	-18,61
Varade puhasrentaablus, %	2,46	0,17	-2,11	-5,64
Omakapitali puhasrentaablus, %	16,61	1,73	-29,04	-303,72

(Allikas: autori koostatud AS Väätsa Agro majandusaasta aruannete põhjal aastatel 2013-2016)

Lisa 8. Eesti taime ja loomakasvatuse valdkonna ettevõtete keskmised finantssuhtarvud perioodil 2013-2016

Aastad	2013	2014	2015	2016	Keskm.
Maksevõime suhtarvud					
Lühiajaliste kohustiste kattekordaja, korda	1,28	1,41	1,59	1,39	1,42
Likviidsuskordaja, korda	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Maksevalmiduskordaja, korda	0,57	0,64	0,87	0,71	0,70
Omakapitali kordaja, korda	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kapitali struktuuri suhtarvud					
Võlakordaja, korda	0,82	0,71	0,75	0,76	0,76
Kapitaliseerituskordaja, korda	0,38	0,35	0,36	0,38	0,37
Intresside kattekordaja, korda	4,79	4,42	5,4	0,45	3,77
Keskmine intressi määr, %	2,77	2,78	2,65	2,40	2,65
Varade kasutamise suhtarvud					
Materiaalsete põhivarade käibesagedus, korda aastas	0,69	0,63	0,59	0,49	0,60
Varade käibesagedus, korda aastas	0,44	0,44	0,41	0,34	0,41
Debitorse võlgnevuse käibekordaja, korda	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Raha laekumise käibevälde päevades, päeva	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rentaablussuhtarvud					
Müügitulu puhasrentaablus, %	8,91	7,48	9,92	-1,64	6,17
Varade puhasrentaablus, %	4,25	3,52	4,46	-0,63	2,90
Omakapitali puhasrentaablus, %	8,50	6,66	8,59	-1,21	5,64

(Allikas: autori koostatud Statistikaameti andmete põhjal aastatel 2013-2016)

Lihthitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta.

Mina, _____,
(autori nimi) sünniaeg _____,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihthitsentsi) enda loodud lõputöö

_____,

(lõputöö pealkiri) mille juhendaja(d)
on _____, (juhendaja(te) nimi)

1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil, 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni; 2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile; 3. kinnitan, et lihthitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____ (allkiri)

Tartu, _____ (kuupäev)

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

_____ (juhendaja
nimi ja allkiri) (kuupäev)

_____ (juhendaja
nimi ja allkiri) (kuupäev)